

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Katedra religionistiky

Pojetí slovanské mytologie u současných českých rodnověrců

Bakalářská práce

Autor práce: Jiří Dusík

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Horák

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jiří Dusík**
Osobní číslo: **H14166**
Studijní program: **B6101 Filozofie**
Studijní obor: **Religionistika**
Název tématu: **Pojetí slovanské mytologie u současných českých rodnověrců**
Zadávací katedra: **Katedra religionistiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce bude zjistit, jakým způsobem současní čeští rodnověrci rozumí a pojmají staroslovanskou mytologii. Studenta budou zajímat zejména otázky: jaká je role staroslovanské mytologie pro současné rodnověrce, jak jí rozumí, zda se jí inspirují, či je jiným způsobem zásadní pro jejich praktiky či teoretické chápání rodnověří. Z důvodu relativně malého počtu sekundární literatury, ale i primárních pramenů bude pro úspěšné zvládnutí práce zcela zásadní terénní výzkum. Ten bude realizován formou zúčastněného pozorování a následně polo-strukturovaných rozhovorů. Student by se měl zaměřit jak na členy dvou českých rodnověřských skupin - Rodné víry a Slovanského kruhu, tak by se měl pokusit kontaktovat i rodnověrce, kteří nejsou členy ani jedné z těchto skupin. Cílem práce by nemělo být obsáhnout pojetí a chápání staroslovanské mytologie u co největšího počtu českých rodnověrců, ale mělo by se jednat pouze o menší sondu do dané problematiky. Výsledkem by měla být případová studie, minimální vzorek respondentů je 6.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- HUDEC, Ivan. Bájé a mýty starých Slovanů. Bratislava: Slovart, 1994, 134 s.
MÁCHAL, Jan. Bájésloví slovanské. Praha: Otto, 1907.
PITRO, Martin a Petr VOKÁČ. Bohové dávných Slovanů. Vyd. 1. Praha: ISV, 2002, 206 s. ISBN 80-85866-91-9.
TÉRA, Michal, Vyprávění o minulých letech: Nestorův letopis ruský: nejstarší staroruská kronika. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014, 276 s.
TÉRA, Michal. Perun - bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009, 380 s.
TŘEŠTÍK, Dušan. Mýty kmene Čechů. Praha: NLN, 2003, 294 s.
VÁŇA, Zdeněk. Svět slovanských bohů a démonů. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990, 280 s. Erben,
Karel Jaromír. Slovanské Bájésloví. Věnceslava Bechyňová, Marcel Černý, a Petr Kaleta (Eds.) 1. vyd. Práce Slovanského Ústavu AV ČR. Nová Řada, sv. 30. Praha: Etnologický ústav AV ČR?: Slovanský ústav AV ČR, 2009.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Pavel Horák**
Katedra religionistiky

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2017**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

 Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
532 10 Pardubice, Studentská 84

doc. Mgr. Martin Fárek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2015

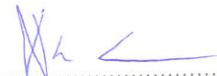
Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 20. března 2017

Jiří Dušák

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Pavlu Horákovi za trpělivost, ochotu, cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále chci poděkovat celé své rodině za podporu ve studiu.

Abstrakt

Název: Pojetí slovanské mytologie u současných českých rodnověrců

Cílem této práce bylo zjistit, jakým způsobem současní rodnověrci rozumí a pojmají slovanskou mytologii. Výzkumná hypotéza předpokládá, že současní badatelé chápou mytologii stejně jako současní rodnověrci. Hlavními metodami při výzkumu byla práce s písemnými zdroji a analýza písemných zdrojů. Z důvodu relativně malého počtu písemných zdrojů byl v této práci zcela zásadní terénní výzkum. V první kapitole jsou uvedeni kronikáři a misionáři, kteří psali o slovanském náboženství a mýtech. Druhá kapitola se zabývá současným stavem bádání, kde jsou zmíněni nejznámější čeští badatelé a jejich chápání mytologie. Tato kapitola se snaží vymezit pojem mýtu z pohledu současných rodnověrců. V této kapitole narážím na problémy v chápání mýtu a jeho následné interpretace. Poslední kapitola představuje terénní výzkum u současných rodnověrců. Terénní výzkum spolu s poznatky z rozhovorů se snaží zodpovědět výzkumnou otázku v závěru práce. V závěrečné kapitole je shrnutí všech získaných poznatků a s jistou výjimkou potvrzení výzkumné otázky.

Klíčová slova:

mýtus, Slované, pohanství, bohové, rodnověří, kroniky

Abstract

Title: The Notion of Slavonic Mythology by Contemporary Czech Native Faith Followers

The aim of this bachelor thesis was to determine how contemporary Czech Native Faith Followers conceive Slavonic mythology. The research hypothesis posits that modern Native Faith Followers understand the mythology in the same way as contemporary scholars. Textual analysis of the written sources, mainly chronicles and scholarly treatises on the subject was the primary research method. Due to the relatively small number of written sources regarding contemporary Czech Native Faith was important to conduct a field research. The first chapter outlines missionary chroniclers, who wrote about Slavic religion and myths. The chapter highlights the problematic nature of our understanding of the myth. The second chapter presents the current state of research and introducing the most famous Czech researchers and their understanding of mythology. It shows how contemporary scholars deal with the issue of myth. The last chapter presents my field research conducted among Czech Native Faith followers dealing with their understanding of mythology. The summary of all the acquired knowledge and answers on the research questions are in the conclusion.

Key words:

Myth, Slavs, paganism, gods, Native Faith, chronicles

Obsah

Obsah	8
Úvod.....	10
1. Rané zdroje slovanské mytologie	11
1.1. Kronikáři a misionáři.....	15
1.1.1. Kosmas.....	16
1.1.2. Kristiánova kronika.....	17
2. Současný stav bádání	19
2.1. Východiska badatelů zkoumajících slovanskou mytologii	20
2.1.1. Dušan Třeštík	22
2.1.2. Magdalena Beranová.....	24
2.1.3. Michal Téra	27
2.1.4. Martin Pitro a Petr Vokáč	28
2.1.5. Zdeněk Váňa	29
2.2. Mýtus jako upevnění státní moci.....	32
2.3. Kosmologický model slovanské mytologie	34
2.3.1. V. Ivanov a V. N. Toporov	35
2.3.2. Téra a Třeštík	37
2.3.3. Ivan Hudec	38
2.3.4. Jan B. Lášek	39
2.4. Jak chápali Slované a jejich mýty badatelé na začátku 20. století.....	41
2.4.1. Čeněk Zíbrt.....	41
3. Pojetí mýtu u současných rodnověrců.....	44
3.1. Výzkum badatelů u Rodnověrců	46

3.1.1. Jirí Mačuda.....	46
3.2. Jak rodnověrci chápou mytologii	47
3.3. Bohyně Mokoš	53
3.4. Vynášení Smrti	54
Závěr	57
Bibliografie	61
Seznam příloh.....	65
Přílohy.....	66

Úvod

Ve své práci se budu zabývat výzkumnou otázkou: „Jak současní rodnověrci chápou slovanskou mytologii?“ Podle mé hypotézy ji rodnověrci budou chápat stejně, jako současní badatelé, kteří ve svém výzkumu vycházejí z poznatků, které zpracovali křesťanští kronikáři a misionáři. Podívám se na nejznámější české kronikáře a pokusím se zjistit, do jaké míry se současní badatelé nechají inspirovat kronikami. Dále se pokusím zjistit, co je to slovanská mytologie. V práci se pokusím shrnout východiska a teorie současných badatelů, kteří pracují se slovanstvím. Zejména se zaměřím na nejvýznamnější české badatele 20. a 21. století. Podívám se, jak každý z nejznámějších českých badatelů chápe mýtus a jak s ním následně pracuje.

Dávni Slované po sobě nezanechali žádné písemné památky, a proto se o jejich životě dozvídáme od křesťanských kronikářů a misionářů, kteří jako první zaznamenali způsob jejich života. Badatelé vychází z mýtů, legend, pověstí, folkloru, kronik a v neposlední řadě také z archeologických vykopávek. Zkoumání Slovanů je nesmírně obtížné vzhledem k omezenému počtu dochovaného materiálu, který bývá velice často ovlivněn jejich tvůrci a dobou, ve které vznikal. Sami Slované o sobě nic nenapsali, a proto pracujeme pouze s domněnkami a hypotézami. Samotní badatelé nejsou zajedno, co jsou vlastně slovanské mýty a jak s nimi následně zacházet. Někteří badatelé tvrdí, že staří Slované žádné mýty neměli. Jiní badatelé se snaží mýty u Slovanů za každou cenu nalézt, neboť počítají s tím, že každý národ musí mít své vlastní mýty.

V závěru práce se pokusím shrnout poznatky ze svého výzkumu a zároveň se pokusím zodpovědět výzkumnou otázku. Terénní výzkum byl pro sepsání této práce stěžejní úkol, nicméně je poměrně zajímavou sondou do současného rodnověří, kterou v této práci představím. Dále v závěru srovnávám současný stav bádání s chápáním mýtu u současných rodnověrců. V příloze přikládám přepis zajímavého rozhovoru s rodnověrcem Vítozlavem.

1. Rané zdroje slovanské mytologie

V této kapitole se podívám na pár nejvýznamnějších kronikářů, kteří jsou nejčastěji zmiňováni současnými badateli. Představím jejich způsob myšlení o slovanské mytologii a také se podívám, jak píšou o slovanském náboženství, neboť mýty jsou nejčastěji spojovány s náboženstvím. Podle mé hypotézy mytologii budou badatelé popisovat stejně jako kronikáři. V této kapitole se pokusím o drobnou analýzu této hypotézy. V závěrečné kapitole provedu velké srovnání myšlení o mýtu z pohledu současných badatelů, kronikářů, misionářů a současných rodnověrců.

Drtivá většina zdrojů z raného slovanského období pochází od křesťanských kronikářů a misionářů. Zdeněk Váňa sám potvrzuje, že základním pramenem při výzkumu slovanského pohanství jsou písemné prameny: kroniky, legendy, listiny, dopisy, kázání, traktáty převážně od křesťanských kněží, mnichů, misionářů a občas i od islámských cestovatelů a zeměpisců. Dále Váňa píše, že Slované neměli svou Eddu¹ jako severní Germáni, která obsahuje písně s námětem severské mytologie.² Slované zůstali pouze u ústní tradice. Nemůžeme si tedy podle něho zcela představit, jaké měli bohy a jak si představovali svět. Můžeme tak pouze vyslovovat domněnky.³ Misionáři se měli pokoušet využívat symbolů archaického náboženství pro snadnější přijetí nové víry mezi obyvatelstvem.⁴

Jedna z nejstarších zpráv o náboženských představách Slovanů pochází z 6. století.⁵ Historik Prokopios z Caesareie zmiňuje ve své třetí knize Války gótské slovanskou úctu k jedinému bohu.⁶ Tím jediným bohem měl být vládce blesku, k němuž přinášejí různé oběti. Po Prokopiově zmínce o Slovanech nacházíme ve zprávách velký odstup v řádu několika staletí. Další zprávy o Slovanech se dozvídáme až na konci 9. a 10. století. Tyto zprávy nám nedávají mnoho informací. Jako příklad Zdeněk Váňa uvádí slovanskou verzi Merseburského poenitenciálu, saského kronikáře

---

¹ Poetická Edda (česky): Edda. Argo, Praha, 2004. ISBN 80-7203-533-9.

² VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-187-6, str. 26.

³ Tamtéž na str. 26.

⁴ TĚRA, Michal. *Perun - bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera. ISBN 978-80-86818-82-5, str. 267 – 268.

⁵ Dle historických zpráv se Slovanům v 6. století říkalo Sklavité.

⁶ PROKOPIOS Z KAISAREIE. *Válka s Góty: Prokopios z Kaisareie ; z řeckého originálu .. přeložil Pavel Beneš ; poznámkou opatřila Magda Venclová ; doslov napsal Vladimír Vavřínek*. Praha: Odeon, 1985, str. 40.

Widukinda, českou legendu tzv. Kristiána o sv. Václavu nebo zmínku byzantského císaře Konstantina Porfyrogennéta o Rusech, kteří při tažení na Konstantinopol obětovali oběti dubu, posvátnému stromu Perunovu. O uctívání dubu a také o tažení na Konstantinopol píše taktéž Michal Téra ve své knize *Perun*.⁷ Je zjevné, že autoři vycházejí ze stejných zdrojů a jak i sám Téra poznamenal, čerpá od Zdeňka Váni. Někteří arabští autoři jako byl Ibn Fadlán z 10. století líčí pohřeb ruského velmože z roku 922. Zastavuje se nad zvláštní směsicí skandinávských a slovanských představ o posmrtném životě.⁸ Další velmi starou, ale přínosnou zprávou je kronika Thietmara z Merseburgu, která vznikla mezi lety 1012–1018. Tento autor působil, jak poznamenal Váňa, jako biskup ve slovanském prostředí a měl s ním tedy bohatou zkušenost. Mimo jiné také často přejímal informace od přímých účastníků tažení proti Slovanům. Thietmar se však o Slovanech zmiňuje pouze okrajově a popisuje je spíše jako barbary. K nejspolehlivějším údajům, jak zmiňuje Váňa, patřily informace o Luticích a Svarožicově svatyni v Retře, kterou však archeologové stále nenašli. O Retře se zmiňuje též Adam Brémský. Brémský psal hlavně o hamburské církvi v době let 1074–1076 a pracoval jako kanovník na okraji slovanského území.⁹ Při obřadu bohyně Mokoše jsem se seznámil s Katarinou z Ukrajiny, která tvrdila, že na Ukrajině mají taky takové obřady jako u nás, a některých z nich se i zúčastnila. Zmínila, že na Ukrajině mají přímou vazbu na předky, kteří uctívali slovanské bohy. Chodili do kostela, ale stejně doma pokračovali ve svých zvyklostech. Dále, že se o slovanství dozvídala z Bylin.¹⁰ Zde bych zmínil Magdalenu Beranovou, která Byliny považuje za určitý druh lidových pověstí.¹¹ Z informací získaných z Bylin se Beranová snaží rekonstruovat mýty.

V Čechách vlastně příliš podrobností o slovanském pohanství neznáme. Zdeněk Váňa zmiňuje důležitost Kosmovy kroniky z 12. století. Ve svém popisu slovanského pohanství má však Kosmas používat *interpretatio romana* (římský výklad barbarů)

---

⁷ TÉRA, Michal. *Perun - bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera.

⁸ MACKINTOSH-SMITH, Tim, James E. MONTGOMERY, Abū Zayd Ḥasan ibn Yazīd SĪRĀFĪ a Aḥmad IBN FADLĀN. *Two Arabic travel books*.

⁹ VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-187-6, str. 27 - 28.

¹⁰ Terénní deník, Obřad bohyně Mokoši, Mokošín u Přelouče, 28. 10. 2016.

¹¹ BERANOVÁ, Magdalena. *Slované*. 2. vyd. Praha: LIBRI, 2000. Historická řada. ISBN 80-7277-022-5.

a taktéž bohaté zmínky o zákazech pohanům.¹² Dále píše o Homilitáři opatovickém, sestaveném pražským biskupem, který podle Váni má být dokumentem vzdáleným od pohanského období, neboť se v něm píše pouze o přežitcích v křesťanské společnosti v podobě magických praktik a kultu démonů či idolů.¹³ Martin Pitro a Petr Vokáč se taktéž zmiňují o Homiliáři opatovickém, který je připisován pražskému biskupovi Hermanovi. Uvádí, že jde o souhrn církevních nařízení proti vyznavačům pohanské víry. V tomto spisu se hovoří o uctívání jednotlivých bohů a také o dvou hlavních skupinách: věci přírodní (slunce, měsíc, hvězdy, řeky, hory, stromy apod.) a poté démoni (zmínky o víře ve strigy, vlkodlaky, duše zemřelých aj.). Spis má tedy vybídnout duchovního, aby zakročil proti všem těmto nepravostem, vymykajícím se křesťanskému pojetí světa.¹⁴ Pitro s Vokáčem zde vycházejí z práce Čenka Zíbrta *Seznam pověr a zvyklostí pohanských z VIII. věku*,¹⁵ vyzdvihují ze Zíbrtovy práce informaci o ďábelských průpovědích, které si lidé navykli vyslovovat v nočních hodinách nad mrtvými, i hlasitý smích, jež používají při zapřísahání Boha všemocného, který má být podle církve zakázán.¹⁶ Pitro s Vokáčem opatovickému Homiliáři připisují větší důležitost než Zdeněk Váňa.¹⁷ Musím však zmínit, že většinu zpráv, které se týkaly Slovanů, současní badatelé převzali od obrozeneckých badatelů. Obrozenci se snažili vzbudit v českém lidu národní smýšlení. Mohlo zde tak dojít k určitému vzájemnému nepochopení, které zapříčinilo zkreslení historických zpráv. Někteří z členů Rodné víry věří, že existuje určitá přímá návaznost od předků na původní slovanské náboženství. Její člen Chotěbud jednou zmínil, že někde ve Slovinských Alpách údajně dodnes žijí lidé, kteří si uchovali prastaré náboženství Slovanů až do začátku 20. století. Údajně nenazývali bohy stejnými jmény jako my, ale měli podobný

---

¹² Římané neznali slovanská božstva, a proto je popisovali římskými názvy. Jedním z prvních autorů, který takto psal, byl Caesar ve svém díle *Zápisky o válce galské* (VI:18). Římané považovali ostatní národy za barbarské. Barbaři byli lidé, kteří neměli stejné tradice a ani neuctívali stejné bohy jako Římané.

¹³ VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-187-6, str. 29.

¹⁴ Homilitář opatovický (*Homiliarium quod dicitur Opatovicense*) bývá připisován pražskému biskupovi Hermanovi. Jedná se o souhrn církevních nařízení proti vyznavačům pohanských zvyklostí datovaný do 1. poloviny 12. století.

¹⁵ ZÍBRT, Čeněk. *Seznam pověr a zvyklostí pohanských z VIII. věku*. Vyd. 2. Praha: Academia, 1995. Rozpravy České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, tř. 1, roč. 3, č. 2. ISBN 80-200-0511-0.

¹⁶ PITRO, Martin a Petr VOKÁČ. *Bohové dávných Slovanů*. Praha: ISV, 2002. ISBN 80-85866-91-9, str. 154.

¹⁷ VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-187-6, str. 29.

charakter jako například bůh Slunce atd. Vyznělo tak, že tam opravdu žijí lidé, jenž si nechali svoji rodnou víru, předávanou z generace na generaci.¹⁸ To by ovšem stálo za zcela samostatný výzkum.

V Čechách se poprvé setkáváme s oživením víry starých Slovanů kolem 18. a 19. století v době národního obrození. Tyto důkazy jsou doložitelné a jako první vznikla skupina *Bratrstva věrníků nového náboženství slávského* kolem roku 1839.¹⁹ Zakladatelem, jak dále rozvádí Jiří Mačuda, byl Karel Slavoj Amerling (1807–1884), velice známá postava českého národního obrození. Bratrstvo věrníků mělo velké plány, avšak jejich skupina brzy zanikla, neboť byla úředně zakázána v roce 1840. Amerlingovy představy vykazovaly znaky spojení křesťanské věrouky s panteismem, a proto ho za novopohanský směr nemůžeme považovat, jak zdůrazňuje Mačuda.²⁰ Vidíme zde, že o slovanském náboženství se začíná hovořit v době národního obrození. O přímé návaznosti na předkřesťanské náboženství se nehovoří, naopak Mačuda zmiňuje, že Karel Slavoj Amerling vytvořil určité spojení křesťanské věrouky s chápáním světa jako Božího výtvoru, kterému je vše podrobno. Vystává zde tedy pochybnost, zdali současní rodnověrci spolu s badateli, nepostupovali stejně jako obrozenci, při snaze vytvořit slovanské náboženství.

Na příkladu vybraných kronikářů, které zmiňují současní badatelé, ukáží způsob jejich chápání slovanského archaického náboženství. Kronikáři slovanské náboženství velice často charakterizovali jako pohanství. Dále se podívám, jak kronikáři chápali a popisovali slovanské mýty. Způsob jejich myšlení o slovanské mytologii v závěru srovnám s poznatky současných badatelů.

---

¹⁸ Terénní deník, Obřad bohyně Mokoši, Mokošín u Přelouče, 28. 10. 2016.

¹⁹ HOFFMANNOVÁ, Eva. *Karel Slavoj Amerling*. 2. vyd. Brandýs nad Orlicí: Knihkupectví U Podléšky, 2003. Korespondence (Knihkupectví U Podléšky). ISBN 80-902961-3-0.

²⁰ MAČUDA, Jiří, *Rodná víra – návrat k duchovní podstatě předků*, Jihomoravské muzeum ve Znojme

1.1. Kronikáři a misionáři

Prvním dílem, kterému se v této podkapitole budu věnovat, je *Vyprávění o minulých letech aneb Nestorův letopis ruský* od ruského kronikáře Nestora (1056–1114). Nově tento letopis přeložil Michal Téra, který se touto problematikou intenzivně zabývá.²¹ V úvodu se můžeme dočíst, že všechna díla kronikářů měla jeden cíl a to popsat vznik svých států a legitimizovat tím zakladatelské dynastie. K tomu jim sloužily biblické tradice a také poukaz na křesťanský charakter jejich „národů“. Používali přitom domácí tradice, v nichž se odráželo předkřesťanské a mytologické dědictví.²² Téra dále uvádí, že mýty vysvětlují původ lidstva, národa i panovnické moci, ale v rukou kronikářů se mění a začínají se historizovat. Uvádí příklad, že středověcí autoři dělají totéž, co před nimi činili Titus Livius nebo Vergilius – tvoří počátky dějin z mýtů a na rozdíl od antických autorů je umně kombinují s biblickými motivy²³. Dále Téra předpokládá, že kroniku napsalo více lidí. Uvádí zde mnoho teorií o jejím vzniku. Téra zmiňuje, že samotný letopis cituje z díla *Zjevení Methódia Patarského*.²⁴

Nestor zmiňuje Vladimírův panteon, kde jmenuje bohy jako Perun, Dažbog či Mokoš.

„Vladimír začal jediný panovat v Kyjevě a postavil modly na návrší mimo hrazený dvorec: Peruna ze dřeva se stříbrnou hlavou a zlatým vousem, Chorse Dažboga, Striboga, Sěmargla a Mokoš. Obětovali jim, nazývají je bohy, přiváděli k nim své syny, obětovali je běsům a svými oběťmi poskvrnili zemi. Poskvrnila se oběťmi ruská země a to návrší. Ale předobry Bůh si nepřál záhubu hříšníků: na tom návrší je nyní chrám svatého Vasila (=Basileia)“²⁵

Na ukázkce vidíme, jak Nestor popisuje sestavení Vladimírova panteonu a dále, jaká asi byla podoba Peruna. Nestor dále uvádí, že bohům byli obětováni lidé, avšak Bůh si dle Nestora neměl přát smrt hříšníků (pohanů). Měl bych zde podotknout, že překlad Nestorova letopisu nově překládal Michal Téra a často v knize odkazuje na svoji knihu *Perun a své teorie*.²⁶ Především chci zmínit kritiku Nestora. Textovou kritikou se

---

²¹ *Vyprávění o minulých letech: Nestorův letopis ruský: nejstarší staroruská kronika*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014. Pro Oriente (Pavel Mervart). ISBN 978-80-7465-119-9.

²² *Vyprávění o minulých letech: Nestorův letopis ruský: nejstarší staroruská kronika*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014. Pro Oriente (Pavel Mervart). ISBN 978-80-7465-119-9. str. 11.

²³ Tamtéž na str. 11.

²⁴ Tamtéž na str. 27.

²⁵ Tamtéž na str. 94.

²⁶ TĚRA, Michal. *Perun - bůh hromovládců: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera.

zabývá Donald Ostrowski (1945) ve své práci *Textual Criticism and the Povest' vremennykh let: Some Theoretical Considerations*.²⁷ Ostrowski v práci zmiňuje řadu problémů zejména o pravosti původu Povesti vremennykh let. Udává, že není zcela jasné, kterou kopii této kroniky lze považovat za pravou a zdali celá kronika nebyla součástí jiné kroniky. Mimo jiné se zabývá otázkou, jestli se máme spokojit se současnými kopiemi nebo se snažit o její další přepisy. Ostrowski také poukazuje, že Nestor nemusel být jediný autor této kroniky.²⁸ Tyto námitky jsou zcela zásadní, neboť současní čeští badatelé s kronikou pracují jako s naprosto pravdivou (vynechávají její kritiku) a znovu ji překládají, přičemž už v samotném překladu se ztrácí určitý význam mýtu. Nelze vždy určitý pojem přeložit do daného jazyka, a proto se k němu hledá přijatelný ekvivalent. Dále si musíme uvědomit, že současní badatelé pracují mimo jiné i s poznatky národních obrozenců jako byl Palacký, Erben atd. Erben (1811–1870) jako první přeložil Nestorovu kroniku do českého jazyka, která vyšla pod názvem *Nestorův letopis ruský*.²⁹ S Erbenovým překladem částečně pracuje i Michal Téra v knize *Perun*.³⁰

1.1.1. Kosmas

Nejznámějším českým kronikářem je Kosmas. Kosmas (1045-1125) byl děkanem pražské kapituly při sv. Vítu. Většinu informací o jeho životě se dozvídáme od něj samého z jeho *Kroniky české*.³¹ Kosmase jsem zmínil již několikrát, avšak on sám psal o Slovanech a jejich modlách jako o nerozumném a hloupém lidu. Jako příklad uvedu Tetku. Tetka byla Krokovou druhou dcerou. Kosmas o ni píše jako o ctihodné ženě, která byla jemného citu, avšak žila zcela svobodně bez muže.

„Ta vystavěla a svým jménem nazvala hrad Tetín, polohou velmi pevný na vrcholu strmé skály u řeky Mže. A navedla hloupý a nerozumný lid aby se klaněl Oreadám, Dryádám a Amadryádám a ctil je; zavedla též celou pověrečnou nauku a učila modloslužebným řádům; a tak dosud mnozí vesničané jsou jako pohané: jeden ctí prameny aneb ohně, jiný se klaní hájům, stromům nebo kamenům, jiný

---

²⁷ OSTROWSKI Donald. "Textual Criticism and the Povest' vremennykh let: Some Theoretical Considerations." *Harvard Ukrainian studies* V: 1. March 1981. 11–31.

²⁸ Tamtéž na str. 11–31.

²⁹ NESTOR. *Nestorův letopis ruský*. Přeložil Karel Jaromír ERBEN. V Praze: Nákladem Musea Království českého, 1867.

³⁰ TÉRA, Michal. *Perun - bůh hromovládců: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera.

³¹ KOSMAS. *Kosmova kronika česká*. Praha: Svoboda, 1972. Členská knihovna (Svoboda).

oběti vzdává vrchům nebo pahorkům, jiný se modlí k hluchým a němým bůžkům, jež si sám udělal, a prosí je, aby ochraňovali jeho dům i jeho samého.“³²

Z citace vidíme, že Kosmas pokládal Slovary za pohany, kteří se klaněli různým mýtickým bytostem. Poukazuje, že vesničané jsou stále jako pohané, neboť ctí prameny, ohně a klaní se hájům a stromům. Kosmas jako křesťanský kronikář nemá pochopení pro takovéto chování. Ve své kronice o slovanských bozích nic neuvádí a ani je nikterak nepopisuje.

1.1.2. Kristiánova kronika

Dalším autorem, který popisuje dávné Slovary je Kristián a jeho legenda (datována do 12. století).³³ Kristiánova legenda patří k nejvzácnějším, ale také k nejspornějším památkám české literatury. Její autor, mnich Kristián z rodu Slavníkovců, ji připisuje ve svém prologu svému synovci, druhému biskupu pražskému Vojtěchovi. O Slovanech Kristián píše jako o lidu, který se oddává uctívání model. Uvádí, že:

„Slované čeští, usazení pod samým Arkturem a oddání uctívání model, žili jako kůň neovládaný uzdou, bez zákona, bez knížete nebo vládce a bez města, potulující se roztroušeně jako nerozumná zvířata, toliko širý kraj obývali.“³⁴

Kristián taktéž neuvádí nic konkrétního o Perunovi či o ostatních bozích. Slovary popisuje stejně jako Kosmas, a to jako zdivočelý národ, který nemá panovníka či své pevné sídlo a následně Slovary přirovnává ke zvířatům. Vyslovme tedy domněnku, že jednotliví kronikáři popisovali Slovary stejně a vycházeli ve svém popisu jeden od druhého, aniž by provedli zásadní terénní výzkum. Současní badatelé převzali jejich popis Slovanů a vzali ho doslovně bez nutného badatelského odstupu. Čeští badatelé vytvořili koncept slovanského náboženství dle ruského vzoru, o kterém však čeští kronikáři nic nepsali. Tomuto konceptu se budu podrobněji věnovat v textu dále. Tento přejatý koncept nám však může zkreslit celý pohled na „české“ Slovary a jejich mytologii. Dále nás může odštíhnout od jakési „reality“, neboť dle tohoto pohledu selektujeme získaná data. Současní rodnověrci při své práci vycházejí z prací

---

³² KOSMAS. *Kosmova kronika česká*. Praha: Svoboda, 1972. Členská knihovna (Svoboda), Kapitola IV.

³³ *Kristiánova legenda: život a umučení svatého Václava a jeho báby svaté Ludmily*. Přeložil Jaroslav LUDVÍKOVSKÝ. Praha: Vyšehrad, 1978.

³⁴ *Kristiánova legenda: život a umučení svatého Václava a jeho báby svaté Ludmily*. Přeložil Jaroslav LUDVÍKOVSKÝ. Praha: Vyšehrad, 1978, str. 17-18.

současných badatelů. Lze se tedy domnívat, že tento ruský koncept slovanského panteonu převzali a následně ho zapracovali do své mytologie.

V této kapitole jsem se podíval na nejvýznamnější kronikáře, kteří jsou nejčastěji zmiňováni současnými badateli. Uvedl jsem, že nemáme přímé zdroje od starých Slovanů a všechny informace získáváme od kronikářů a misionářů. Zmínil jsem, že všechny zdroje o slovanském panteonu a slovanské mytologii pocházejí z ruských kronik a legend. V Nestorově kronice z Ruska jsem ukázal, jak Nestor popisuje sestavení Vladimírova panteonu a jak popisuje boha Peruna. Podíval jsem se na Nestorovu kritiku z pohledu Ostrowského, který poukazuje na nesrovnalosti týkající se pravosti kroniky a jejích kopií. U Kosmy jsem nenašel žádný přímý popis slovanských božstev či jejich mýtů. Kosmas o Slovanech píše jako o pohanech, kteří se klaněli mýtickým bytostem. Kristián taktéž nepopisoval slovanská božstva, avšak Slovany popisuje velice podobně jako Kosmas.

Pro můj výzkum je důležitý fakt, že čeští badatelé ve své práci o slovanských mýtech vycházejí z ruského prostředí, kterým se silně inspirují. Vyslovil jsem domněnku, že čeští badatelé vytvořili koncept slovanského náboženství a mýtu dle ruského vzoru. Tyto tendence začínají již v obrozeneckém proudu zastoupené například Erbenem a přetrvávají nadále. Domnívám se, že současní rodnověrci, kteří se snaží rekonstruovat slovanské náboženství a mýty, vycházejí od současných badatelů, jež skrz obrozenecký pohled nahlíží na kronikáře a jejich díla. V další kapitole ukáži, jak současní rodnověrci chápou mýtus a v závěru provedu shrnutí získaných poznatků.

2. Současný stav bádání

V této druhé velké kapitole se zaměřím na současný stav bádání. Na začátku se podívám, jak jeden z našich předních badatelů Dušan Třeštík chápe mýtus. Představím definici mýtu, ke které se přiklání Dušan Třeštík. V další podkapitole se podívám na východiska badatelů, kteří se zabývají slovanskou mytologií. Zmíním vybrané autory a jejich teorie východiska, se kterými pracují. Ukážu, že mýtus mohl mít nezastupitelnou roli při formování nových států a následně představím jeho kosmologický model, jak ho chápou současní badatelé.³⁵ Všechny zmíněné aspekty by mi měly pomoci lépe si uvědomit určitý způsob přemýšlení o mýtu z řad současných badatelů.

Mýtus bývá často vnímán jako

„...pověst o bozích, náboženské vysvětlení počátků světa, stvoření, fundamentálních událostí, exemplárních činů bohů, v jejichž důsledku byl stvořen svět, příroda a kultura společně se všemi jejich částmi a byl jim dán řád, který stále platí. Mýtus vyjadřuje a potvrzuje náboženské hodnoty a normy společnosti, poskytuje vzory chování, které mají být následovány, svědčí o účinnosti s jeho praktickými cíli a ustanovuje posvátnost kultu. *Skutečné prostředí mýtu se nachází v náboženském rituálu a obřadu. Rituál jednající z mýtu implikuje obranu řádu světa; napodobováním posvátných vzorů je svět bráněn před uvržením do chaosu.* Zpřítomnění kreativní události, například uzdravení způsobené bohem v počátcích časů, je společným cílem mýtu a rituálu. Tímto způsobem je událost přenesena do přítomnosti a jeho výsledku, tj. uzdravení nemocné osoby, může být dosaženo znovu zde a nyní. Tímto způsobem si také pořádek světa stvořeny v prapůvodním věku a reflektovaný v mýtech, zachovává svou hodnotu jako příklad a model pro současné lidi. Události obsažené v mýtech jsou pro náboženskou osobnost skutečně pravdivé.“³⁶ (moje zvýraznění J. D.)

K této možné definici mýtu se přiklání Dušan Třeštík ve své knize *Mýty kmene Čechů*.³⁷ Snaží se o vymezení pojmu mýtu proto, neboť bez tohoto vymezení nemůžeme dále přistoupit k výzkumu mytologie. Zastává názor, že bez mýtu nemůže žádná společnost žít; mýtus jí umožňuje orientovat se ve skutečnosti a na základě toho jednat.³⁸ Zastává názor, že archaické společnosti nemají jinou možnost, než věřit

---

³⁵ Představa o vzniku a fungování vesmíru.

³⁶ L.HONKO, *The Problem of Defining the Myth*, v: *The Myth of State*, ed. H. Biezais, Stockholm 1972, 15-16.

³⁷ TŘEŠTÍK, Dušan. *Mýty kmene Čechů: (7.-10. století): tři studie ke "starým pověstem českým"*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. Česká historie. ISBN 80-7106-646-X.

³⁸ TŘEŠTÍK, Dušan. *Mýty kmene Čechů: (7.-10. století): tři studie ke "starým pověstem českým"*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. Česká historie. ISBN 80-7106-646-X. str. 15.

v mýtus, který jim vysvětluje, jak věci vznikly. Strukturuje jim svět a osvětluje jim příběh o počátcích světa, pomáhá jim ubránit se před upadnutím do chaosu.³⁹

Definice mýtu není jednoduchá a každý badatel ji může formulovat jinak. Dušan Třeštík ji chápe jako vysvětlení stvoření světa. Mýtus má podle jeho definice vyjadřovat a následně potvrzovat určité náboženské hodnoty. S Třeštíkovým chápáním mýtu pracují i ostatní badatelé, které zmíním později, a považují ho za určitý výchozí bod při svém výzkumu. Třeštíkova definice mýtu je pro nás důležitá, protože z Třeštíkova výzkumu vychází i současní rodnověrci.

2.1. Východiska badatelů zkoumajících slovanskou mytologii

V této podkapitole se zaměřím na východiska badatelů, kteří se zabývají slovanskou mytologií a navazují na Dušana Třeštíka. Hlavními východisky ve studiu indoeuropeistiky jsou trojfunkční teorie Georgese Dumézila a dekodování náboženského myšlení a konstant v náboženských tradicích Mircea Eliadeho.⁴⁰ Na Třeštíkově práci ukáži, jak navazuje na Georgese Dumézila a jeho pojetí trojfunkčního rozdělení společnosti, které následně Třeštík aplikuje na Slované. Uvedu několik příkladů od Dumézila a následně ukážu, jak Třeštík přistupuje k Dumézilovu výzkumu. U Magdaleny Beranové ukáži její shrnutí současného bádání. U Michala Téry, našeho v současnosti nejplodnějšího autora, ukáži, jak při svém výzkumu aplikuje závěry na slovanské mýty, se kterými přišli Dumézil a Eliade. Jako další badatele uvedu Martina Pitra a Petra Vokáče. Představím jejich předpoklady ve výzkumu slovanství a jejich teorii o zániku slovanského pohanství. U Zdeňka Váňi ukáži jeho chápání mýtu. Váňa a ostatní výše uvedení badatelé mi byli často doporučováni samotným spoluzakladatelem Rodné víry Vítoslavem, jako velice dobrý základ pro všeobecný přehled o slovanství.⁴¹ Pokládám tedy za velmi důležité seznámit se s jejich chápáním mýtu.

Studium indoevropského náboženství má relativně nedávný původ. Oficiálně uznáno bylo po přednášce sira Williama Jonese („*Orient*“) v roce 1789. Jones řekl, že

---

³⁹ Tamtéž na str. 15.

⁴⁰ Východiska zmiňuje i Michal Téra v knize *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. *Russia Altera* na str. 10.

⁴¹ Terénní deník, Jarovitovi slavnosti, Dolní Břežany, Praha – Západ, 30. 4. 2016.

našel nápadné podobnosti mezi řečtinou, latinou, sanskrtem, perštinou, keltskými a germánskými jazyky.⁴² V této době se začalo s hromadným porovnáváním slov, které spolu se znalostí fonetiky pomohli rekonstruovat prototyp slova *deywo-s*, což znamená bůh. Řekové vysvětlovali *deywo-s* jako *theos*.⁴³ Nebeské bytosti jsou dle této teorie označovány od slova „zářit“, zatímco člověk je označován z latinského „homo“ a „humus“ což lze přeložit jako „muž z půdy“.⁴⁴ Tento jednoduchý princip však narazil na úskalí, neboť latinská fonetika se lišila od íránské fonetiky.⁴⁵ Lingvistická data jsou nedostačující údaje o existenci prototypu indoevropského společenství. Musíme se na ně dívat, jako na výsledek složitých výpůjček a vlivů různých kultur mezi sociálními a etnickými skupinami v průběhu mnoha staletí.⁴⁶ Celé studium indoeuropeistiky vedlo k posunutí od (naturalismu) k to srovnávací mytologii.⁴⁷ Dumézil přišel s druhým paradigmatem, které obsahovalo tripartitní ideologické rozdělení společnosti dle funkcí. Druhé paradigma však začíná narážet na určité meze. Jak poznamenal Lévi-Strauss⁴⁸, může se jednat pouze o širší případ hluboce zakořeněné mentální šablony, ve které je usazen „homo religiosus“⁴⁹ člověk náboženský jako takový.⁵⁰

Postupem času se začaly objevovat otázky, jak je možné, že například Romulus a Rémus v římském mýtu, se mohli vypracovat z pěstounské péče k bojovníkům až po zakladatele města. Existuje snad euhemeristické (racionální výklad řeckých mýtů) přežití ontologických (jsoucná, bytí) prvků mýtu, přičemž tři funkce se objeví po pravěké bratrovraždě?⁵¹ N. J. Allen v roce 1987 přišel s teorií, že existuje ještě další čtvrtá funkce, která leží mimo tripartitní ideologické rozdělení společnosti.⁵² Jedná se o skupinu, která leží sama o sobě. Jako příklad Allen uvedl v indické tradici kastu

⁴²SCOTT C. Littleton, *Indo-European Religions: An Overview* v JONES, Lindsay . *Encyclopedia of religion*. 2. ed. Detroit: Thomson Gale, 2005. ISBN 002865997X. str. 4452.

⁴³ *Deywo-s* můžeme přeložit jako božstva.

⁴⁴ „Zářit“ v anglickém originále se píše „light“

⁴⁵ SCOTT C. Littleton, *Indo-European Religions: An Overview* v JONES, Lindsay. *Encyclopedia of religion*. 2. ed. Detroit: Thomson Gale, 2005. ISBN 002865997X. str. 4452.

⁴⁶ Tamtéž na str. 4452.

⁴⁷ Naturalismus znamená určitý přirozený „projev“ lidského chování.

⁴⁸ Claude Lévi-Strauss (nar. 1908), francouzský strukturalista, který se zabýval hlubokými strukturami lidské mysli.

⁴⁹ Předpoklad, že každý člověk je tvor náboženský.

⁵⁰SCOTT C. Littleton, *Indo-European Religions: An Overview* v JONES, Lindsay. *Encyclopedia of religion*. 2. ed. Detroit: Thomson Gale, 2005. ISBN 002865997X. str. 4464.

⁵¹ Existuje mýtus, ve kterém se říká, že na začátku světa byli dva bratři (dvojčata). Jeden z bratrů zabil toho druhého a obětoval jeho tělo. Tento mýtus badatelé nachází v různých textech.

⁵² SCOTT C. Littleton, *Indo-European Religions: An Overview* v JONES, Lindsay. *Encyclopedia of religion*. 2. ed. Detroit: Thomson Gale, 2005. ISBN 002865997X. str. 4465.

šúdrů, která nezapadá ani do jedné doposud známých skupin. Tento koncept začal vrhat nový pohled na Dumézilovo paradigma.⁵³ V současné době převládá druhé paradigma, a to srovnávací mytologie. Začínají se však objevovat náznaky, že druhé paradigma ztrácí na svoji užitečnosti, přičemž klíčovým objevem je objevení čtvrté funkce.⁵⁴

Indoeuropeistika je prvním východiskem jejímž hlavním protagonistou, na kterého navazují ostatní badatelé, je francouzský srovnávací lingvista a religionista Georges Dumézil (1868–1986), který je pokládán za zakladatele srovnávací mytologie. Dumézil tvrdí, že Indoevropané chápou tři funkce jako vzájemně rovnocenné a spolu úzce související a nemají tendence je od sebe oddělovat. První funkce je právní a náboženská, druhá je funkce válečnická a třetí hospodářská. Tuto koncepci tří funkcí lze nalézt v mytologii, v níž byli jednotliví bohové rozdělení na základě funkcí, tudíž jsou svrchovaní bohové, bohové války a bohové plodnosti. V mytologii je první funkce ještě rozdělena, jeden bůh je patronem právní svrchovanosti, druhý bůh je patronem magie.⁵⁵

Dumézil pracoval ve stejném konceptu jako ostatní badatelé jeho doby. Předpokládal, že v každé společnosti je určité náboženství. Poznatky ze svého výzkumu Indie přejal a následně rozpracoval do své trojfunkční teorie, ze které se stalo později druhé paradigma. Jeho trojfunkční teorie dnes naráží na mnoho úskalí, ale do jaké míry to vědí současní badatelé, je věcí samostatného výzkumu.

2.1.1. Dušan Třeštík

Dušan Třeštík (1933–2007) byl naším předním historikem, který se zabýval Slovy a jejich mýtem. Nejdůležitější v tomto ohledu je jeho kniha *Mýty kmene Čechů*.⁵⁶ Třeštík přiznává, že současný způsob zkoumání mýtů se opírá o srovnávací mytologii Georgesa Dumézila.⁵⁷ Jeho princip je jednoduchý, srovnává texty z různých

---

⁵³ Indická společnost byla do té doby rozdělena Dumézilovou teorií na brahmáni, vaišové, šúdrové.

⁵⁴ SCOTT C. Littleton, *Indo-European Religions: An Overview* v JONES, Lindsay. *Encyclopedia of religion*. 2. ed. Detroit: Thomson Gale, 2005. ISBN 002865997X. str. 4465.

⁵⁵ DUMÉZIL, Georges a Hervé COUTAU-BÉGARIE. *Mýty a bohové Indoevropanů*. Praha: Oikoymenh, 1997. Oikúmené. ISBN 80-86005-25-9,

⁵⁶ TŘEŠTÍK, Dušan. *Mýty kmene Čechů: (7.-10. století): tři studie ke "starým pověstem českým"*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. Česká historie. ISBN 80-7106-646-X.

⁵⁷ DUMÉZIL, Georges a Hervé COUTAU-BÉGARIE. *Mýty a bohové Indoevropanů*. Praha: Oikoymenh, 1997. Oikúmené. ISBN 80-86005-25-9.

tradic indoevropských „národů“ a hledá mezi nimi podobnosti. Pracuje zde s trojfunkčním rozdělením společnosti „modlení se, bojování a pracování“. Dále uvádí Jacquese Le Goffa, který říká, že jedinou vědeckou metodou zkoumání mýtu je srovnávací mytologie Georgesa Dumézila a jeho následovníků.⁵⁸ Sám Dumézil o Slovanech píše:

„Pokud jde o pohanská náboženství Slovanů, jsou příliš málo známá, než aby pokusy o polyfunkční výklad mohly být něčím více než pouhými brilantními hypotézami. Avšak shoda ve svědectvích o třech oblastech indoíránské, italské a germánské, ve kterých byla stará náboženství systematicky popsána samotnými uživateli, poskytuje záruku, že již v indoevropských časech trojčlenná ideologie zrodila určitou teologii téže podoby, určité seskupení hierarchicky uspořádaných božstev reprezentující ony tři úrovně a také určitou ‚etiologickou mytologii‘ ospravedlňující jak rozdíly mezi těmito božstvy, tak jejich spolupráci.“⁵⁹

Dumézil poznamenává, že o slovanském náboženství toho příliš nevíme, ale zároveň předem předpokládá, že měli totéž rozdělení božstev, která zastupovala ony tři úrovně.⁶⁰

Třeštík pracuje s Dumézilem a jeho srovnávací vědou, kterou Dumézil hypoteticky aplikoval na Slovanů.

„G. Dumézil pak definitivně dokázal, že se tu odráží indoevropské trojfunkční dělení společnosti na živitele či spíše vůbec bohatství a hojnost (pluh a jařmo), na bojovníky (sekyra) a kněze reprezentované obětí číší. "Rody" Skythů pocházející od třech bratří jsou tak vlastně ideální funkce společnosti a ne jednotlivá etnika (a samozřejmě také ne reálně existující třídy či kasty). Král, který vlastní všechny tři talismany reprezentující jednotlivé funkce, tedy v sobě zahrnuje - tak jak se náleželo indoevropskému králi - funkce všechny, je zárukou a zdrojem hojnosti i válečného štěstí a jeho hlavní obětník komunikuje s bohy.“⁶¹

Panovník je v tomto případě zástupcem všech tří základních funkcí, které Dumézil vymezil.

Dumézil srovnává texty z různých indoevropských tradic a hledá mezi nimi signifikantní, nenáhodné podobnosti strukturálního typu. Třeštík to vysvětluje tak, že výsledek našeho výzkumu si můžeme vyložit jako jednu ze dvou významově či věcně

---

⁵⁸ J. Le Goff, úvod k M. BLOCH, *Królowie cudotwórcy*, přel. J. M. Kloczłowski, Warszawa 1988, s. 29. Citováno podle: Třeštík, *Mýty kmene Čechů*, str. 18.

⁵⁹ DUMÉZIL, Georges a Hervé COUTAU-BÉGARIE. *Mýty a bohové Indoevropanů*. 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 1997. str. 125.

⁶⁰ Tamtéž na str. 125.

⁶¹ TŘEŠTÍK, Dušan. *Mýty kmene Čechů: (7.-10. století): tři studie ke "starým pověstem českým"*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, str. 48.

podobných podání různých tradic. Výpovědní hodnota tradice v jeho podání je tedy původní a ostatní jej pouze přejali nebo vznikla samostatně. Třeštík dále poukazuje na podobnost, která je dána tím, že tradice reagovaly na stejný podnět. Všechny tradice vycházejí geneticky – na sobě nezávisle – z lidového podání, které vzniklo již v době před rozchodem Indoevropanů. Protože první dvě možnosti většinou selžou, je zde třetí možnost. Je ovšem třeba zároveň dokázat, že ono podání se nevyskytuje v dané podobě i mimo předpokládané indoevropské jazykově-kulturní společenství, a že je tedy skutečně vlastní indoevropské. To opřel Dumézil o rekonstrukci společné indoevropské "filosofie" společnosti a světa, pro niž bylo charakteristické trojfunkční dělení světa. To jsou podle Třeštíka základní předpoklady, o které se opírá hlavní proud současného zkoumání mýtů.⁶² Působí to, že Třeštík považuje Dumézilovu teorii, za jediný (správný) přístup ve zkoumání mýtů dávných Slovanů. Dumézil byl často kritizován za to, jak zachází a následně pracuje s texty.⁶³ Nutno podotknout, že Třeštík nepracoval s kritikou Dumézila nebo celého strukturalismu.

V této podkapitole jsem ukázal Dumézilovu trojfunkční rozdělení společnosti. Ačkoli o slovanském „pohanství“ mnoho nevíme, Třeštík v návaznosti na Dumézila předpokládá, že Slované měli trojfunkční rozdělení společnosti. Ukázal jsem, kde se tento fenomén vzal, a jak ho Třeštík přejal a následně zpracoval. Zmínil jsem absenci kritiky Dumézila, která chybí u Třeštíka. Ostatní badatelé, ale i rodnověrci vycházejí mimo jiné z výzkumů Dušana Třeštíka, a proto je velice důležité si uvědomit, jak Třeštík pracuje s Dumézilovou trojfunkční teorií při svém výzkumu mýtu.

2.1.2. Magdalena Beranová

Významnou historičkou a zejména archeoložkou zabývající se slovanstvím byla Magdalena Beranová (1930–2016). V její knize Slované jsem se dočetl, že u Slovanů se

---

⁶² TŘEŠTÍK, Dušan. *Mýty kmene Čechů: (7.-10. století): tři studie ke "starým pověstem českým"*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, str. 15–19.

⁶³ Jeho kritika spočívá zejména v tom, že Dumézil zaměřil svoji pozornost pouze na texty, v nichž našel trojiční struktury společnosti a trojiční struktury náboženství, ostatním nevěnoval pozornost. Příkladem mohou být indické texty. Pro Indy nejsou texty tak relevantní, tudíž mají naprosto jiné chápání zapsaného textu než Evropané. Dále jeho kritika poukazuje na nereflexivní skutečnosti, že jazyk se neustále vyvíjí a významy pojmů se proměňují. Dumézil přejal dělení indické společnosti, kterou vytvořila uměle evropská intelektuální vrstva, která předpokládala, že všechny národy vyšly ze stejného prostředí.

nedochovaly žádné mýty, a proto tedy nelze mluvit o slovanské mytologii jako takové.⁶⁴ Dochovaly se však různé pověsti zvláště tzv. „byliny“ jako odkaz mýtů herojských a dynastických. Poukazuje na fakt, že někteří historici se snažili tyto herojské nebo dokonce dynastické mýty přetvořit v mýty náboženské.⁶⁵ Kritizuje českou historiografii, ale nejvíce se vymezuje proti Záviši Kalandrovi.

Současní badatelé dle Beranové vychází z indoeuropeistiky. Říká, že současní badatelé se snaží spojit slovanské pohanství s obecně indoevropskými systémy. To však s sebou nese řadu problémů. Zejména nám tento badatelský přístup může zkreslit celý výzkum slovanského pohanství. Vymezuje se proti Třeštíkovu jednoznačnému zařazení Slovanů do indoevropského systému, avšak s tímto zařazením taktéž pracuje. U Dušana Třeštíka zmiňuje jeho knihu *Románské umění v Čechách a na Moravě* (1983), kde podle Beranové autor tvrdí, že Přemysl a Libuše byli bohy a jejich sňatek měl být kultem plodivé síly země.⁶⁶ Zdeněk Váňa se k otázce božství taktéž vyslovuje. Píše však, že mýtus o Libuši a Přemyslovi je jakýsi kultický a magický akt, který se konal i ve starém Řecku. Východisko autorů je tedy kromě indoeuropeistiky částečně i Euhemerova interpretace, jak potvrzuje Váňa.⁶⁷ Váňa dál píše, že i kdyby spolu s Krappem, Kalandrou a Třeštíkem nepovažovali Přemysla a Libuši za původní česká božstva, mohou v nich spatřit původní představitele starého kultu, knížete a kněžnu v jejich kněžské funkci, jak to dle něho dokládá i obecně slovanská etymologie.⁶⁸ Můžeme zde tedy vidět pravdivost argumentu Beranové, kdy Třeštík chápe Přemysla a Libuši jako bohy. Na druhé straně zde taktéž vidíme, že Třeštík není jediný, kdo chápe Přemysla a Libuši jako božstvo. Stejně je chápou, taktéž Váňa, Krappe a Kalandra.

Beranová se ve své práci mimo jiné zmiňuje o kronikáři Prokopiovi, o kterém píše, že jeho díla zapadají do obecných rysů indoevropských náboženských představ. Je zde vidět, že sama nachází a pracuje se stejnými teoriemi jako současní badatelé. Představy a víra, jak dále píše, byly složité a v každé části slovanského světa jiné. O kronikářích píše jako o lidech, kteří psali v době, kdy se křesťanství stávalo státním

⁶⁴ BERANOVÁ, Magdalena. *Slované*. 2. vyd. Praha: LIBRI, 2000. Historická řada. ISBN 80-7277-022-5.

⁶⁵ BERANOVÁ, Magdalena. *Slované*. 2. vyd. Praha: LIBRI, 2000. Historická řada. ISBN 80-7277-022-5. str. 240.

⁶⁶ Tamtéž na str. 240.

⁶⁷ Racionální výklad mýtů

⁶⁸ VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-187-6, str. 254.

náboženstvím. Dále zmiňuje, že přijetí křesťanství bylo do značné míry podřízeno panovníkovi. Jako odvrát od pohanství udává, že víra v pohanské bohy nebyla příliš pevná, a časem se vládnoucí vrstva spolu s panovníkem přidala na stranu křesťanství. V podstatě bylo jen otázkou času, než se ostatní lidé přidají na stranu křesťanství, neboť křesťanství mělo čím dál větší moc a sílu, tudíž bylo pro lid velice výhodné se k němu připojit.⁶⁹ Můžeme tedy vidět určitou kritiku a nesouhlas s Dušanem Třeštíkem od Beranové, což značí určitý rozpor na badatelském poli. Beranová se vyhrazuje proti Třeštíkovi jednoznačnému zařazení Slovanů do Indoevropského systému, avšak s tímto zařazením taktéž pracuje. Beranová se taktéž vyjadřuje k Perunovi, o kterém píše Michal Téra.

„Často se uvažuje o tom, že Perun byl bohem všech Slovanů, a to bohem nejvyšším Existuje řada úslolí s Perunem nebo paronem, od jména Perun bývají odvozeny místní názvy, u Polabských Slovanů byl čtvrtek označen jako perendan, peründan, takže bůh Perun musel být znám v oblasti dosti rozlehlé, *sotva si ho však můžeme představovat jako Dia nebo Jupitera celého slovanského Panteonu.*“ (vlastní zvýraznění).⁷⁰

U výše uvedené citace z její knihy Slované si povšimněme posledního dovětku, kdy vynáší spekulaci nad připodobňováním Peruna s Diem či Jupiterem. Třeštík i Téra naopak častokrát uvádí, že Perun mohl být nejvyšším bohem slovanského panteonu stejně, jako jím byl Zeus v Řecku a Jupiter v Římě. Jako příklad uvedu citaci z Térovy knihy Perun, kde Téra pracuje s Perunem jako Diem. Jak sám na konci poznamenává, tak jeho hypotéza není zcela jednoznačná⁷¹. Jednoznačná nemůže být z důvodu absence jednoznačných a jasných důkazů o jejich vzájemné podobě.

„Jeden ze závěrů by vedl portrétu Peruna jako jakéhosi svrchovaného vládce nebes, bojovníka i patrona plodnosti, který nemá konkurenta, stejně jako výše zmíněný Tengri nebo řecký Zeus. Není to však tak úplně jednoznačné. Přestože dobové zprávy o kultu k podobné interpretaci svádějí, máme zde ještě jiné zdroje, které vypovídají o něčem jiném. Ve východoslovanském folkloru se totiž objevuje několik výrazných postav (většinou světců), které jsou konkurenty jak samotnému Bohu, tak i křesťanské transformaci hromovládce – svatému Ilju – prorokovi.“⁷²

---

⁶⁹ BERANOVÁ, Magdalena. *Slované*. 2. vyd. Praha: LIBRI, 2000. Historická řada. ISBN 80-7277-022-5. str. 225.

⁷⁰ Tamtéž na str. 226.

⁷¹ TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera, str. 315.

⁷² Tamtéž na str. 315.

Poukazuje zde na různorodost zdrojů, se kterými pracuje. Zdroje interpretuje a rozděluje podle dvou možných teorií, kdy jednou je, že Perun byl stejně jako Zeus hromovládce, a na druhou by mohl být jen světcem, který si připsal božské atributy. Z čehož jasně vyplívá euhemerismus. K první teorii se staví i Zdeněk Váňa, který taktéž srovnává Peruna k řeckému Diovi.

„Od doby slovanské expanze hrál však tuto úlohu bůh bouře a hromu, později známý jako Perun a odpovídající staroindickému Indrovi, řeckému Diovi a germánskému Thorovi. Jeho protipólem byl Veles. Matkou zemi představovala patrně Mokoš, podle indoevropských analogií můžeme předpokládat i nějaké bliženecké božstvo jehož existenci naznačuje archeologický nález z Fischerinselu u Neubrandenburgu.“⁷³

Na tomto příkladu můžeme spatřit stejné chápání Peruna s Diem, jako má Michal Téra. Dokonce zde vidíme i stejné chápání bohyně Mokoše, které se budeme věnovat v této práci podrobněji dále.

2.1.3. Michal Téra

Michal Téra (1976), je jedním z dnešních nejznámějších badatelů v oblasti výzkumu slovanských národů. Zabývá se dějinami střední a východní Evropy v raném středověku. Zaměřuje se na období christianizace slovanských národů a na slovanské mýty. Ve svém výzkumu slovanských mýtů se přiklání k Dumézilovi. Uvádí, že nepracuje jen s Georgesem Dumézilem, ale třeba také s myšlenkami a teoriemi Mircea Eliadeho apod. O Georgesu Dumézilovi říká, že přišel s převratnou analýzou indoevropských náboženství.⁷⁴ Ve své knize *Perun* se snaží o výzkum charakteru a určitou typologii slovanského hromovládce, která se údajně neobejde bez jeho analogií v náboženských systémech jiných indoevropských národů. Srovnání s dalšími indoevropskými hromovládcí podle Téry může doplnit chybějící prameny ve slovanském prostředí a díky tomu i rozkrýt některé nejasnosti. Poukazuje na nutnost obezřetnosti, protože všechny indoevropské náboženské systémy prošly zásadním vývojem, který je proměnil. Přesto předpokládá, že v určitých obrysech lze sledovat

---

⁷³ VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-187-6, str. 265.

⁷⁴ TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera, str. 10.

charakter a proměny indoevropských hromovládců a lze je tedy i klasifikovat.⁷⁵ Pracuje tak se stejnými teoriemi a koncepty jako Dušan Třeštík. Uvedu to na příkladu, kde na začátku své knihy *Perun Téra* zmiňuje souhrn dnešního bádání a vyzdvihuje zejména Zdeňka Třeštíka. O jeho knize *Mýty kmene Čechů* říká, že kniha má vysokou badatelskou úroveň a vydání knihy vyvolalo nadšený rozruch.⁷⁶ Téra zmiňuje, že Třeštík pracoval se stejnou metodou a volil stejnou problematiku jako badatel Jacek Banaszkiwicz. Zmiňuje jeho knihu *Podanie o Piaście i Popielu*⁷⁷. Sám Banaszkiwicz byl pro Třeštíka inspirací a výzvou k napsání svého díla.⁷⁸ Všichni výše uvedení autoři, se zabývají stejnými teoriemi, se kterými následně pracují ve svém výzkumu.

2.1.4. Martin Pitro a Petr Vokáč

Dalšími autory, kteří se specializují na slovanské náboženství v období středověku, jsou Martin Pitro (1971) a Petr Vokáč (1972). Pitro s Vokáčem pracují jako řada dalších autorů s indoevropským základem. Náboženské chápání podle Pitra a Vokáče vycházelo z jednotné indoevropské linie a jako příklad udávají společné znaky s dalšími národy, jako byli Indové, Řekové, Římané, Kelti či Germáni. Největším problémem, se kterým se současní badatelé podle nich setkávají, je objevení Slovanů. Slované se objevili v době, kdy v civilizované Evropě již naplno vládlo křesťanství. Slované, podle těchto autorů nenašli porozumění v křesťanské víře pro své náboženské představy. Hlavním důvodem jejich rozpadu byla nesmiřitelnost dvou zcela odlišných náboženských systémů, v níž neexistoval prostor pro vzájemný kompromis. Autoři dále ve své knize předpokládají, že Slované měli náboženství. Křesťanská věrouka se snažila co nejdříve přivést Slovany ke křesťanství. Tento proces proběhl velice rychle a díky tomu se nám nedochovaly žádné písemné památky, zvláště v Čechách, Polsku či Balkánu. Jediné dochované zdroje pocházejí z lidového folklóru.⁷⁹ U východních

---

⁷⁵ TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera, str. 149.

⁷⁶ Tamtéž na str. 10.

⁷⁷ BANASZKIEWICZ, Jacek. *Podanie o Piaście i Popielu: studium porównawcze nad wczesnośredniowiecznymi tradycjami dynastycznymi*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1986.

⁷⁸ TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera, str. 10.

⁷⁹ Tyto zdroje jsou však problematičtější a nelze se u nich domnívat, že jsou pozůstatkem pohanství.

Slovanů se nám dochovalo mnohem více pramenů a tudíž je jejich výpovědní hodnota pro naše bádání vysoká. Nejvíce pramenů se dochovalo u Polabských Slovanů. S těmito prameny pracuje taktéž Michal Téra, avšak zdroje se dle Pitra s Vokáčem značně rozcházejí.⁸⁰ Přesto se těmito zdroji od Polabských Slovanů nadále zabývají současní badatelé, kteří se zajímají o slovanskou tematiku. Skrze zdroje se snaží popsat, jak asi vypadal slovanský panteon. Snaží se nalézt bohy, které Slované vzývali a dále hledají obřady, které jim zasvěcovali. Z těchto výsledků se snaží pomocí hypotéz popsat chování Slovanů nejen v Čechách, ale i v dalších zemích jako je Polsko, Slovensko atd. Je problematické se domnívat, že Slované v Čechách měli ty samé bohy a dělali stejné obřady jako Polabští Slované. Zvláště, pokud se nám nedochovaly žádné písemné či archeologické památky, které by nám správnost těchto hypotéz potvrdily.

Může vyvstat námitka na základě výše zmíněných badatelů, že ve svém výzkumu selektivně vybírám autory, kteří indoevropský základ předpokládají. Snažím se do své práce vybrat nejznámější české badatele zabývající se slovanstvím. Bohužel jsem však zatím badatele, kteří by vycházeli z jiného než ze společného indoevropského základu, nenašel.

2.1.5. Zdeněk Váňa

Zdeněk Váňa (1924–1994) byl přední český archeolog, který se zabýval problémy slovanské etnogeneze, kulturního vývoje, ale i archeologického výzkumu historických počátků Slovanů. Váňa se mimo jiné zabývá Dumézilem ve své *práci Svět slovanských bohů a démonů*⁸¹. Píše, že Dumézil aplikoval svoji komparativní metodu na slovanskou mytologii. Jako krajní mez v Dumézilově metodě spatřuje její aplikaci na slovanský panteon, kde se objevují určité nedostatky. V. N. Toporov spolu s V. V. Ivanovem plně aplikovali Dumézilovu metodu na slovanský panteon a v jejich výzkumu se právě tyto meze objevily. Váňa z těchto mezí zmiňuje především absenci znalosti funkcí

---

⁸⁰ PITRO, Martin a Petr VOKÁČ. Bohové dávných Slovanů. Praha: ISV, 2002. ISBN 80-85866-91-9, str. 9.

⁸¹ VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-187-6

slovanských bohů, z nichž velká část těchto funkcí je až výsledkem pozdního vývoje.⁸² Váňa se vymezuje proti Toporovi a jeho řazení slovanských bohů. Samotné váhání autorů jako byl Toporov a Ivanov naznačují, že aplikace Dumézilovy metody na slovanský panteon není zcela bez výhrad. Všem metodám, ať už komparativním, pozitivistickým nebo komparativně strukturalistickým v pojetí Dumézilovy školy, je typické společné nazírání mýtů. Nazírání mýtu je v jeho vnějších vztazích a souvislostech. Každá náboženská představa však má podle Váni i svou vnitřní stránku, která nevyjadřuje pouze symboliku přírodních a společenských jevů. Tato vnitřní stránka je tedy sama o sobě určitým odrazem vnitřní reality, odrazem vnitřního světa jednotlivců ale i celé skupiny. Mýtus je tedy, jak Váňa poznamenává, plodem duchovní kultury člověka na příslušném stupni společenského vědomí, a jeho podstatu proto nepoznáme jen z popisu vnější slupky, nýbrž úsilím o proniknutí k jeho vlastnímu jádru.⁸³ U mýtu bychom měli podle Váni zohlednit také jeho vnitřní stránku, kterou výše zmínění autoři opomíjí. Mýtus Váňa pojímá tak, že nemá nic společného s rozumovou spekulací, která nevznikla z primitivního myšlení. Mýtus podle něho vznikl ze zážitku a hlavně z citu a duševního života.⁸⁴ Nelze ho tedy chápat v pojmech ale pouze v obrazech. Pouze takto můžeme podle Váni chápat výpovědní hodnotu mýtu. Tato výpovědní hodnota měla určitou moc, která dávala lidem směr k morálnímu jednání.⁸⁵ Zdeněk Váňa podle mého názoru k mýtu přistupuje jinak než všichni ostatní autoři. Snaží se poukázat na to, že ani Dumézilova teorie není nutně platná. Avšak ostatní autoři jako byli Téra či Třeštík apod. se nechali Dumézilem unést a s jeho teoriemi pracují ve svém výzkumu mýtu.

Provázanost Téry s Váňou dále ukáží na příkladu, kde oba autoři hovoří o bohyni Mokoši. Michal Téra ve své knize *Perun*, v podstatě převzal spoustu částí od Zdenka Váni. Uvedu bohyni Mokoš, kde se o ní Téra vyjadřuje naprosto stejně jako Váňa. Váňa píše o stejném významu, kdy měla být Mokoš zosobněna s "Matičkou syrou zemí". Téra zase píše o kultu Matky země.⁸⁶ Váňa taktéž zmiňuje název bohyně v místním názvu

---

⁸² VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-187-6, str. 36.

⁸³ Tamtéž na str. 36–37.

⁸⁴ Tamtéž na str. 37.

⁸⁵ Tamtéž na str. 37.

⁸⁶ Můžeme se dočíst v knize *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. str. 127.

obce Mokošín u Přelouče.⁸⁷ Jako doklad o existenci Mokoše v Čechách to však nestačí, shoduje se Téra s Váňou.⁸⁸ Na tomto příkladu můžeme vidět, jak jednotliví autoři od sebe přebírají poznatky druhých a vycházejí ze stejných teorií, které dál rozpracovávají ve svém výzkumu. Tyto poznatky se snaží určitým způsobem přeformulovat. U Michala Téry můžeme vidět, jak své poznatky přizpůsobuje svému výzkumu a snaží se je aplikovat na indoevropské trojfunkční teorii.

V této kapitole jsem se podíval na současný stav bádání. Zjistil jsem, že většina badatelů vychází při svém výzkumu slovanství z indoevropské trojfunkční teorie, kterou jsem vysvětlil a zmínil také jejího autora (Dumézila). Podíval jsem se, jak Dušan Třeštík chápe mýtus a co pro něj znamená. Představil jsem definici mýtu, ke které se ve svém výzkumu přiklání. Mýtus je dle Třeštíkova názoru vyjádřen v náboženském prostředí rituálu a obřadu. Ukázal jsem, jak Dušan Třeštík chápe mýtus a jak pracuje s Dumézilem. Magdalena Beranová zase poukazuje na problémy, které mohou plynout ze spojování slovanského pohanství s indoevropskými systémy. Beranová však taktéž pracuje s touto koncepcí indoevropského systému ve svém výzkumu, jak jsem uvedl. Michal Téra ve svém výzkumu vyzdvihuje Dumézilovu teorii. Ukázal jsem, jak Téra Dumézilovu teorii aplikuje na slovanskou mytologii. Dále jsem uvedl, jak Téra shrnuje dnešní výzkum a se kterými autory pracuje, kde jsem zmínil Zdeňka Třeštíka. Martin Pitro s Petrem Vokáčem vycházejí z indoevropských předpokladů stejně jako Třeštík, Téra, Beranová. Zmínil jsem u Pitra s Vokáčem, jak s pomocí pramenů od východních Slovanů rekonstruují český panteon. Zdeněk Váňa přijímá taktéž Dumézila, ale zároveň poukazuje, že mýtus má jakousi vnitřní stránku, kterou nesmíme opomenout. Ukázal jsem, že Váňa s Těrou chápou bohyni Mokoš jako Matku zemi.

Udělal jsem tedy stručný přehled východisek autorů a představil teorie, se kterými pracují při výzkumu mýtu. Tento přehled je pro nás důležitý k porovnání mezi chápáním mýtu současnými rodnověrci a badateli, kteří o slovanském mýtu píší.

---

⁸⁷ VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-187-6, str. 37.

⁸⁸ Nalezneme v knize *Svět slovanských bohů a démonů*, str. 81 – 82.

2.2. Mýtus jako upevnění státní moci

V této podkapitole se podívám na propojení mýtu a státní moci. Toto propojení patří k nejčastějším vysvětlením mýtu, a proto ho zde musím uvést. Podívám se, jak současní badatelé popisují naše dva kronikáře Kosmu (asi 1045–1125) a Kristiána (12. století). Z pohledu současných badatelů ukáží, jak staří kronikáři pracovali s mýtem. Dále uvedu Třeštíkův názor, že mýtus nemůžeme vysvětlovat druhým mýtem, ale pouze pomocí relevantní analogie. Zmíním Michala Těru a jeho chápání odvratu od pohanství ke křesťanství.

Třeštík často ve své knize zmiňuje Kosmu a jeho kroniku „Staré pověsti české“. Na Kosmu se snaží kriticky nahlížet, co se týče pravdivosti. Zmiňuje, že si Kosmas měl Libuši vymyslet podle jména hradu Libuše atd.⁸⁹ O Kosmovi spolu s Kristiánem Třeštík říká, že to nebyli historikové ale spíše sociologové⁹⁰. Kosmas údajně udělal ze starých mýtů o původu knížecí vlády originální učený traktát o podstatě moci, o služebnosti, která český lid tížila. Nevyprávěl zábavné báchorky, ale snažil se vysvětlit Čechům, jak a proč přijali knížecí vládu. Kosmas uvádí, že život ve spořádané lidské společnosti byl lehčí než život v chaosu. Ústředním tématem vlastně bylo hledání odpovědí na otázky, které si Kosma kladl. Bohužel neznáme odpovědi ze žádných autentických záznamů, ale pouze z druhé, třetí ruky, a ještě k tomu v podobě „pokřivené“ učenosti křesťanských autorů.⁹¹

Kosmas podle Třeštíka nechtěl pouze vyprávět staré pověsti, ale především vysvětlit uspořádání své současné společnosti.⁹² Uspořádání bylo dvojí, jednak tvořilo manželství a také spočívalo v poddanství lidu knížeti. Zde údajně sáhl k biblickému vzoru, k líčení vzniku královské moci u Židů, jak je podáno v první knize Šalamounově.⁹³ Mýtus znamenal vysvětlení mocenského uskupení.

Mýtus tedy měl vysvětlit knížecí vládu Čechů, jejich původ a pojednával o původu světa, o základech spořádané lidské společnosti v čase počátku, kdy se z chaosu vynořovaly struktury řádu světa a lidí. K zabráněním tomu, aby se lidé znovu

---

⁸⁹ TŘEŠTÍK, Dušan. *Mýty kmene Čechů: (7.-10. století): tři studie ke "starým pověstem českým"*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, str. 15–19. str. 22.

⁹⁰ Tamtéž na str. 17

⁹¹ Tamtéž na str. 15–19.

⁹² Tamtéž na str. 107.

⁹³ Tamtéž na str. 107.

neocitli v chaosu, měl sloužit rituál, kterým napodobovali veškeré prapůvodní stvoření. Na druhé straně zde platilo, že mýty bylo možné stále znovu vykládat podle potřeb současnosti. Mýty podle Třeštíka byly politické a proto i jejich interpretace musela být politická. Kosmas se snažil narýsovat základy společnosti, které se uskupily kolem knížete. Po příchodu křesťanství však Češi mýty nezavrhlí. Charakterem českých mýtů je podle Třeštíka jejich političnost. Jsou podle něho jakousi sociologií společnosti přecházející od demokratického kmenového zřízení k autokratickému státu, v jehož čele byl Bořivoj a jeho potomci. Češi měli pokračovat pod vládou Břetislava I. a jeho potomků. Kalandra se údajně pokoušel o jednotný systém, který by vyložil všechno, co je v českých pověstech obsaženo. To ho však zavedlo podle Třeštíka až k přehnaným a místy nemožným interpretacím, které zbytečně diskreditovaly jeho výklad.⁹⁴ Mýty podle Třeštíka žádný celek netvoří, tvrdí, že podstatou mýtů je jejich mnohovýznamnost. Mýtické vyprávění má údajně vymezené postavy a děj, jedná se však vždy o různé věci, které mají různé smysly. Třeštík uvádí, že nemůžeme vysvětlit jeden mýtus druhým, ale můžeme ho osvětlit zejména pomocí relevantních analogií. Zde zmiňuje jako důležité k jejich osvětlení indoevropskou srovnávací mytologii.⁹⁵

Michal Těra ve své knize *Perun* popisuje, jak probíhal odvrát od pohanství ke křesťanství ve starém Rusku. Udává příklad s knížetem Vladimírem, který uskutečnil nábožensko-politickou reformu jako odpověď na novou situaci, která si vyžádala centralizaci a ideové prohloubení politické moci v mladém státě. Vladimírovi se nabízelo několik variant, mezi kterými bylo křesťanství – ať západní či východní, islám nebo judaismus. On se však rozhodl pro reformu archaického náboženství, aby odpovídalo potřebám nově vznikajícího státního systému a zároveň dokázalo být konkurencí ostatním náboženstvím. Tento pokus mu však nevyšel a on musel hledat jiné náboženství.⁹⁶

V této podkapitole jsem zjistil, že dle Dušana Třeštíka, jsou Kosmas s Kristiánem vnímáni jako sociologové, kteří se snažili zachytit fungování společnosti, ve které žili. Dále jsem zjistil, že mýtus měl vysvětlit knížecí vládu v Čechách a pojednával o původu

---

⁹⁴ TŘEŠTÍK, Dušan. *Mýty kmene Čechů: (7.-10. století): tři studie ke "starým pověstem českým"*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, str. 166.

⁹⁵ Tamtéž na str. 166.

⁹⁶ TĚRA, Michal. *Perun – bůh hromovládců: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera, str. 136.

stvoření světa. Ukázal jsem, že dle Třeštíka byla interpretace mýtu často politickou záležitostí. Zmínil jsem, že Třeštík vyzdvihuje srovnávací indoevropskou mytologii a její hledání analogií. Michal Téra popisuje mýtus jako nábožensko-politický problém velice podobně jako Třeštík. Opět zde vidíme jasné zapracování Dumézilovy trojfunkční teorie, do výzkumu současných badatelů. Badatelé jako např. Téra však poukazují, že mýtus mohl být upravován dle aktuální nábožensko-politické situace a nemusel vždy znamenat jednu a tutéž věc. S tímto východiskem však nepracují a stále se upínají k Dumézilovi.

2.3. Kosmologický model slovanské mytologie

V této kapitole se podívám, jak současní badatelé pracují s kosmologickým modelem slovanské mytologie. Především mě bude zajímat, jak současní badatelé rozpracovali tento kosmologický model a jaká mají východiska, jak přistupují k mýtu a jakým způsobem ho chápou. Všechny tyto aspekty mi pomohou k závěrečnému porovnání chápání mýtu mezi rodnověrci a badateli.

Téra, jak jsem již zmínil dříve, pracuje s Dumézilovou teorií a aplikuje ji také na slovanskou mytologii.⁹⁷ Zkoumání charakteru a typologie slovanského hromovládce, se podle Téry neobejde bez uvedení jeho analogií v náboženských systémech jiných indoevropských národů. Pomocí srovnávací metody přichází s tím, že árijský Indra je organizátorem kosmu, který odděluje nebe od Země a následně zachraňuje nastolený řád proti démonické nehybnosti vyvolané kosmickým drakem. Jako analogii v indoevropské mytologii zde uvádí velice známého indoevropského vládce, řeckého Dia. Zmiňuje, že řecký hromovládce je komplikovanou postavou. V jeho typologii se skrývá několik kulturních tradic.⁹⁸ Téra dále uvádí, že Zeus demonstruje svrchovanost a udržuje svoji vládu. Tímto se dostáváme k Perunovi. Peruna lze podle Téry považovat za dědice indoevropského boha hromu, války a reprezentanta druhé funkce v indoevropském panteonu. Z toho lze vypožorovat, že Téra vidí určité podobnosti mezi Perunem a Diem. Dále hledá další analogie a dostává se až k baltské mytologii.

---

⁹⁷ TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera.

⁹⁸ TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera, str. 181.

Perkunas má mít stejné rysy jako Perun. Jako příklad udává podobnost týkající se zbraně, spřežení a samotné podoby.⁹⁹ Souvislosti také hledá mimo jiné v jazyce stejně jako Dumézil. Vypovídá to tedy o tom, jak Téra zachází a následně pracuje s mýty.

2.3.1. V. Ivanov a V. N. Toporov

Velice známou teorií o vzniku slovanského světa „základního mýtu“ je teorie V. V. Ivanova (1929) a V. N. Toporova (1928–2005).¹⁰⁰ O těchto autorech se zmiňují snad všichni současní autoři. Ivanov a Toporov sice pocházejí z Ruska, ale jejich teorii nesmím ve svém výzkumu opomenout. Podle teorie Ivanova a Toporova měl být na počátku souboj hromovládce s drakem, kterého hromovládce přemohl. Podle nich je tento souboj znám z christianizované lidové kultury slovanských národů. Přicházejí s cyklickým opakováním kosmické bitvy, kterou hromovládce podstoupil při stvoření světa. Pracují s tím, že nepřítel se podle nich snažil uvést svět do původního chaosu a zadržet světové vody, čímž narušil fungování země a mimo jiné také její plodnost či další existenci stvoření světa. Hromovládce dle jejich teorie měl zničit protivníka a osvobodit kosmické vody. Voda znamenala plodnost a byla symbolizována stádem skotu nebo ženskými postavami. Souboj se má opakovat i v reálném čase při bouři, kdy jsou uvolňovány kosmické vody, které zajišťují vláhu a jsou tedy nezbytné pro úrodu. Ivanov a Toporov zastávají názor, že jako bojovník s reprezentantem chaosu a neplodnosti se hromovládce stal jakýmsi garantem úrody či plodnosti. Autoři čerpali při svém výzkumu z indoevropských jazyků a mytologie, kde se podle nich v různých variantách opakují základní motivy souboje protivníka s hromovládce. Téra přiznává, že ve slovanském prostředí zná podání, která by mohla vycházet z tohoto „původního“ mýtu. Udává příklady pohádek, kdy po zabití zlého draka, který ohrožuje svět, přichází znovu určitý světový řád.¹⁰¹ Samostatnou otázkou k zamyšlení je stáří a místo vzniku těchto pohádek. Další otázkou je, proč by zrovna tento mýtus měl být považován za základní? Na základě čeho jsou badatelé přesvědčeni, že něco takového vůbec existuje?

---

⁹⁹ Tamtéž na str. 194.

¹⁰⁰ Иванов Вяч. Вс., Топоров В. Н. *Славянские языковые моделирующие семиотические системы: (Древний период)*. М.: Наука. 1965. 246 стр. 2400 экз. Citováno podle: Michal Téra, *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*.

¹⁰¹ TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera, str. 232–233.

Téra přistupuje k jejich teoriím kriticky a snaží se zdůraznit, že pokud skutečně existovala spojitost mezi božstvy a kosmickým hadem (či drakem), byla spojitost pravděpodobně složitější. Autoři se snažili zařadit každou postavu ze slovanské tradice k nějaké roli v jejich příběhu. Neindoevropské varianty souboje staví jako hlavního hrdinu boha Slunce. Za předpokladu, že by existovala souvislost mezi Velesem a drakem, byl by tento předpoklad spíše náhodný a jeho rozšifrování by mělo proběhnout lepším způsobem. Ivanov ani Toporov podle Téry neprovedli podrobné analýzy ani nezohlednili dvojznačnost postavení hadů a draků ve slovanské tradici. Téra vyslovuje domněnku, že základní mýtický souboj hromovládce se neodehrával „sezónně“, ale na počátku stvoření světa proti nepříteli z chaosu. Sezóně byl pouze pojímán.¹⁰²

Třeštík také pracuje s teorií Ivanova a Toporova. Udává zde ten samý mýtus o stvoření světa. Podle něho slovanský kosmologický mýtus známe z etnografického materiálu, který byl pokřiven křesťanstvím. Téra však vnáší do slovanské problematiky více nových poznatků než Třeštík. Snaží se kriticky dívat na předešlé autory Ivanova a Toporova. Oproti tomu Třeštík jen zdánlivě připouští kritiku Ivanova a Toporova a jejich „základního mýtu“. Ve své knize *Mýty kmene Čechů* dokonce používá jejich ilustraci grafického modelu představy slovanského světa.¹⁰³ Částečně tedy sdílí názor Ivanova a Toporova. Lze se tak domnívat, že Třeštík pracuje ve svém výzkumu kromě Dumézila i s teorií Ivanova a Toporova, neboť se o jejich kritice nezmiňuje.

Téra analyzoval tři základní teorie o slovanském hromovládcí, které se objevily za posledních čtyřicet let. Kriticky zhodnotil teorie V. V. Ivanova a V. N. Toporova a odmítl jejich názor, že v kosmickém souboji mezi hadem a hromovládcem byl Perunovým protivníkem bůh Veles. Téra podrobil analýze práci L. S. Klejna.¹⁰⁴ Klejn se dle Téry snažil o rozbor jarních a letních rituálů. Téra ke Klejnovi zaujal negativní stanovisko, zvláště k jeho chápání Peruna, jakožto umírajícího a vzkříšeného božstva sezónních rituálů.¹⁰⁵ Dále se Téra snaží vymezit vůči teorii chorvatských badatelů, kteří

---

¹⁰² Tamtéž na str. 238.

¹⁰³ Tamtéž na str. 93.

¹⁰⁴ Tamtéž na str. 328.

¹⁰⁵ TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera, str.328.

zrekonstruovali mýtus sňatku Perunova syna a dcery, který údajně našli ve folklórních textech o svatém Jiří. Vyslovuje také svoji vlastní hypotézu, která má za to, že dochované ukázky staroruského a polabského panteonu v sobě skrývají indoevropský trojfunkční systém a zároveň, že bozi tří funkcí byli hlavním objektem kultu ve slovanském prostředí. Perun se údajně neobjevoval pouze jako staroruský Perun, ale rovněž jako retranský Svarožič/Radegast či arkonský Svantovít.¹⁰⁶

2.3.2. Téra a Třeštík

Téra mimo jiné také zmiňuje, že Perunův portrét se zachoval v lidové kultuře. Perun se dle lidové kultury pohyboval jako bojovník na voze taženém koňmi a pronásledoval démony se svojí zbraní. Jeho zbraní bylo kladivo, sekyra či palice. Svoji činností ovlivňoval déšť a následně pomocí deště i úrodu. Podle Téry byl jeho symbolem dub, se kterým byl spjat. Perun bývá spojen také s kosmogonickým zápasem, kde bojoval proti kosmickému hadu. V lidovém christianizovaném prostředí, je tento zápas vystřídán soubojem mezi Bohem a satanem. Perunovi byli často obětováni kohouti či býci, ale to neznamena, že občas nebyla obětována i lidská oběť.¹⁰⁷ Zdeněk Váňa o tomto lidovém pojetí píše, že podstatou mýtu je součinnost Boha a satana v díle o stvoření. Toto dualistické pojetí je podle Váni silně ovlivněno křesťanstvím. Váňa však s tímto dualistickým pojetím dále pracuje a zmiňuje mýtus o stvoření světa, kdy na začátku měl být jakýsi prapůvodní oceán, ze kterého byla satanem vytažena země. Váňa vyslovuje domněnku, že slovanská kosmogonie má ve svém jádru íránské kořeny. Tyto kořeny mohou pocházet z dob slovanské etnogeneze, na níž se podílela také nemalá část íránských kmenů.¹⁰⁸ Křesťanský mýtus o stvoření světa se sem mohl dostat díky bogomilskému vlivu, který měl velice podobné pojetí světa, a přenést se tak do lidové kultury v podobě, jak ji známe dnes. Ve slovanské tradici však byly další mýty jako např. o kosmickém vejci, které snesl kohout atd.¹⁰⁹

---

¹⁰⁶ Tamtéž na str. 328.

¹⁰⁷ Tamtéž na str. 329.

¹⁰⁸ VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-187-6, str.55.

¹⁰⁹ VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-187-6, str. 53–55.

Perun měl sehrát pravděpodobně nezastupitelnou roli v mýtu o stvoření světa. Můžeme se domnívat, že byl protivníkem kosmického hada jako reprezentanta chaosu. Had se tedy snažil uvést svět do původního chaosu a Perun jej přemohl, tím se stal garantem uspořádaného kosmu. Toto můžeme najít v mýtu o nebeské svatbě.¹¹⁰ Původní mýtus o stvoření světa byl však ve slovanském světě nahrazen euroasijským příběhem o stvoření světa dvěma božskými bytostmi. Téra chápe Peruna jako přímého dědice indoevropského boha bouře a války, avšak Peruna nechápe jako slovanského vládce bohů. Perun není jediným bohem ze slovanského panteonu. Existují i další božstva, která reprezentují plodnost, právo a magii.¹¹¹

2.3.3. Ivan Hudec

Ivan Hudec (1947) je současný badatel, který se zajímá o problematiku slovanského náboženství. Snaží se mýty vyprávět tak, jak je zřejmě mohli Slované chápat. Avšak z jeho práce lze velice snadno vyzorovat, že se jedná o vyprávění slovanských mýtů skrze křesťanské vyprávění. „Bůh Svarožic tedy nejprve stvořil světové strany, čímž svět pojmenoval, a takto rozdělený svět zaplnil bohy.“¹¹² V této větě se odkazuje na to, že Svarožic měl na počátku stvořit svět stejně, jako ho stvořil křesťanský Bůh a následně ho doplnil ostatními bohy. Dále při popisování stvoření lidí píše o tom, že Svarožic vdechl do lidí duši. Přesně řečeno píše: „A bůh Svarožic věděl, že slovem stvořil Slované. Protože chtěl, aby tomu slovu i jiným slovům lidé rozuměli, políbil je na čelo. Podle tohoto dostali také noví tvorové své jméno: z čela na věky – člověky, člověk.“¹¹³ Je více než evidentní, že Hudec při své rekonstrukci mýtů v knize *Báje a mýty starých Slovanů*, používá křesťanskou terminologii výkladu světa, kterou aplikuje na Slované.

Hudec zmiňuje, že svět myšlenek starých Slovanů byl nesmírně bohatý. Vyzdvihuje zejména archeologické nálezy, které nám připomínají pohanské kultovní

---

¹¹⁰ TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera, str. 330.

¹¹¹ Tamtéž na str. 330.

¹¹² HUDEC, Ivan. *Báje a mýty starých Slovanů*. Přeložila Jana KLIMEŠOVÁ. Bratislava: Slovart, 1994, str. 14.

¹¹³ HUDEC, Ivan. *Báje a mýty starých Slovanů*. Přeložila Jana KLIMEŠOVÁ. Bratislava: Slovart, 1994, str. 27.

obřady. V oblastech, které se nacházely blíže křesťanskému světu, můžeme podle Hudce spatřit, že křesťanství přebíralo některé zvyky z pohanských zvyků.¹¹⁴ Postupně však byla z křesťanství Slované přijata myšlenka jednobožství – monoteistický princip. Dále tvrdí, že v jižní a střední Evropě tajně přežívaly pradávno slovanské zvyky, které se předávaly z generace na generaci. Vychází přitom pouze z výpovědí místních lidí. Křesťanství tyto principy postupem času překrylo a nahradilo. Jako příklad takového přejímání Hudec uvádí Vánoce. Ty se podle jeho názoru pokládaly za největší svátky roku, neboť slunce v tomto období mělo zaniknout a zrodit se zase nové. Křesťanství tento svátek podobně jako spoustu dalších přejalo, a jak Hudec píše, vnuklo mu hlubší smysl, který měl být vyjádřen v biblickém poselství.¹¹⁵ O tomto způsobu přejímání píše i ostatní autoři Těra, Váňa, Zíbrt atd.

Hudec se přiklání ke stejné teorii jako Zdeněk Váňa. Sám Váňu zmiňuje a vyzdvihuje jeho teorii, že Slované, podle něho měli znát mnohobožství již ve svých počátcích. Měli uznávat existenci skupiny bohů s rozdělenými funkcemi a jako příklad udává dobové památky. V těchto dobových památkách, jak Hudec píše, měl každý bůh svoji hlavní úlohu. Hudec se odkazuje na historika z 6. století Prokopia z Kaisareje, který psal o Slované. Vyslovuje domněnku, že všechny středoevropské kmeny uctívaly jako hlavní postavu hromovládce. Tento hromovládce měl odpovídat řeckému Diovi, římskému Jupiterovi či germánskému Thorovi.¹¹⁶ Domnívám se, že z toho jasně vyplývá Hudcova názorová provázanost s Váňou. Hudec přirovnává slovanského nejvyššího boha k řeckému nejvyššímu bohu Diovi stejně jako Váňa, Těra, Třeštík atd.

2.3.4. Jan B. Lášek

Dalším ze současných badatelů, který se vyjádřil k problematice kosmologie slovanského náboženství, je Jan B. Lášek (1956) z Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Lášek dostal prostor pro vyslovení svých hypotéz v knize

---

¹¹⁴ Hudec zmiňuje Vánoce. Slované předci tento svátek slavili a pokládali ho za největší svátek roku. Křesťanství Vánocům dodalo hlubší smysl vyjádřený v biblickém poselství.

¹¹⁵ HUDEC, Ivan. *Báje a mýty starých Slovanů*. Přeložila Jana KLIMEŠOVÁ. Bratislava: Slovart, 1994, str. 127.

¹¹⁶ Tamtéž na str. 128–129.

Bohové dávných Slovanů od Martina Pitra a Petra Vokáče.¹¹⁷ V závěru knihy shrnuje dosavadní poznatky ze slovanského prostředí. Vyslovuje domněnku, že slovanské pohanství není možné považovat za homogenní náboženství. Jeho kosmologie a mytologie se podle Láška mohla údajně rozvíjet jen do určitého stupně, jenž nebyl v daných podmínkách překročitelný. Východiskem z této situace bylo hledání nového náboženství, které by podle něho odpovídalo vývojovému stavu společnosti. To jediné správné podle něho je samozřejmě křesťanství. Zmiňuje, že není zcela pravdivé, že by Slované byli k přijetí křesťanství donuceni mocenským rozložením sil v Evropě v 8.–9. století.¹¹⁸ Dále tvrdí, že Slované přijali spoustu svých prvků z předchozích „agrárních náboženství“. Lášek předpokládá, že tyto prvky pocházely z indogermánského henoteismu, který byl reprezentován bohy slunce a ohně. Díky tomu si dualismus uchoval svoji stabilitu, protože do sebe implantoval římské, germánské, keltské a normanské prvky. Lášek se mimo jiné snaží dokázat, že Slované často čerpali od svých sousedů. Lášek však zachází dále a říká, že dříve mělo křesťanství osvobozující a očišťující moc díky čemuž zaniklo pohanství a nastoupilo křesťanství. Spoustu lidí si podle něj zvolilo dobrovolně křesťanství. Mimo jiné zmiňuje romantický názor z 19. století, kdy Slované měli být nábožensky velice šťastní lidé a život trávili slavením svátků a sexuální nevázaností. Tento názor sdílel též B. A. Rybakov. To však je podle Láška zcela nepravděpodobné, Slované podle něho neměli takovýto idylický život.¹¹⁹ Z názoru Láška, lze vypozařovat absenci potřebné objektivity. Je zde určitý náznak náboženského vývoje, od primitivního po dokonalé. Tím dokonalým myslí křesťanství. Tudíž bychom mohli vyslovit domněnku, že Lášek může být ovlivněn evolucionistickým pohledem stejně tak jako Edward Tylor¹²⁰, protože zde můžeme nalézt jistou názorovou podobnost.

---

¹¹⁷ PITRO, Martin a Petr VOKÁČ. *Bohové dávných Slovanů*. Praha: ISV, 2002. ISBN 80-85866-91-9.

¹¹⁸ PITRO, Martin a Petr VOKÁČ. *Bohové dávných Slovanů*. Praha: ISV, 2002. ISBN 80-85866-91-9, str. 178–180.

¹¹⁹ Tamtéž na str. 178–180.

¹²⁰ TYLOR, Edward Burnett. *Primitive culture: researches into the development of mythology, philosophy, religion, language, art, and custom*. 4. ed., rev. London: John Murray, 1903.

2.4. Jak chápali Slované a jejich mýty badatelé na začátku 20. století.

V této části práce ukáží, jak chápali Slované a jejich mýty badatelé na začátku 20. století. Mezi významné badatele patří Čeněk Zíbrt. Ten čerpá ve svém výzkumu z dostupných zdrojů jeho doby (kroniky, folklór, legendy, báje, archeologie). Zíbrt měl tedy pouze omezené zdroje ve svém studiu slovanství a tato skutečnost ho značně znevýhodňovala oproti dnešním badatelům.

2.4.1. Čeněk Zíbrt

Čeněk Zíbrt (1864–1932) byl předním českým profesorem kulturní historie, folkloristou a etnografem, psal o Slovánech jako o pohanech. Ve svém výzkumu vychází z kronikářů, jako byl Kosmas, Nestor ale i badatelů jako Edward Tylor.¹²¹ Zmiňuje souboj mezi křesťanstvím a pohanstvím. Křest měl podle Zíbrta očistit pohana od hříchů, ale nedovedl zcela smýt jeho starodávné názory, oblíbené obyčeje, které se v srdci pokřtěného pohana probouzely při zimních slunovratech, s příchodem jara, či během letní sklizně.¹²²

Podle Zíbrta byla církev donucena ustoupit na nějaký čas pohanství a učinit s ním příměří. V tomto příměří církev přijala velké množství požadavků, které jí diktovala pohanská náboženství. Po vyplnění ústupků nakonec církev zvítězila a zanedlouho některé pohanské zvyky potlačila. Jiné zvyky se však církvi nepodařilo odstranit, a proto je přijala do svých obřadů. Podle Zíbrta tak můžeme skrz tyto obřady tlumočit starodávné obyčeje, které jsou nám hlášány církví.¹²³

Z toho lze vyvodit, že se autor snažil pochopit slovanské mýty a obyčeje, avšak neměl k tomu však dostatek zdrojů, jak sám potvrzuje. „Nemáme posud české mythologie, která by vědeckou kritikou stanovila základní rysy pohanství starých

---

¹²¹ Edward Tylor byl anglický kabinetní antropolog, který je považován za představitele evolucionistické antropologie. Zavedl termín animismus „víra v duše“, tento stav považoval za počátek náboženství. Přišel s teorií, že člověk se vyvíjí přibližně stejně a s ním se vyvíjí i náboženství. Tylor tvrdí, že skrz zkoumání primitivních národů můžeme dojít k prvopočátku náboženství. Dnes je kritizován zejména kvůli tomu, že stejně tak jako se vyvíjí kultura a náboženství, se vyvíjí i lidské myšlení.

¹²² ZÍBRT, Čeněk. *Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy: prostonárodní, pokud o nich vypravují písemné památky až po náš věk*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1889. str. 1.

¹²³ ZÍBRT, Čeněk. *Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy: prostonárodní, pokud o nich vypravují písemné památky až po náš věk*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1889. str. 1–2.

Čechů – a obyčejje prosto národní chovají v sobě přece tolik a snad nejvíce upomínek na kult pohanský.“¹²⁴

Zíbrt zjevně pracuje s evolucionistickou teorií Edwarda Tylora.¹²⁵ Ve své knize se snaží potvrdit její správnost. Jako příklad udává svátek sv. Štěpána. Na začátku 17. století se ustanovil obyčej svěcení ovsa na sv. Štěpána. Tento obřad zakořenil v církevních obřadech a byl dokonce doporučován věřícím. Na tomto příkladu vidíme, jak církev přebírala jednotlivé pohanské svátky. Dále Zíbrt pokračuje, že o Vánocích se vracela každoročně starým Čechům doba, kdy, dle starého, a tedy pro něho nevysvětlitelného zvyku, užívali ovsa ve svých obyčejích. Na místo svátků pohanských božstev nastoupili noví světci křesťanští. Připomínka dávných obřadů tedy nevymizela z lidového podání. Každoročně se obnovovala s křesťanskými svátky. Bylo tedy potřeba opory k tomuto obyčejí. Jednotlivým svatým dle Zíbrta byla přidělována dle lidové víry zvláštní moc.¹²⁶

Michal Téra pracuje ve svém výzkumu s ruskojazyčnými texty a východními autory, avšak naprosto vynechává českého badatele Zdeňka Zíbrta ve své knize *Perun*.¹²⁷ Zíbrt se však o Slovanech vyjadřuje velice podobně jako Téra.

Dále ve svém výzkumu zmiňuje, že někteří křesťanští autoři byli příliš horliví při svých popisech pohanů. Jako příklad Zíbrt udává kněze Krolmuse, který svojí horlivostí údajně přebíral do své sbírky českých obyčejů vše, co se k němu dostalo. Kromlus tedy měl jasný cíl, a to dokázat za každou cenu, že český pohanský původ sahá až do končin dávných Indů.¹²⁸ Zíbrt chápe pohanství jako něco špatného a do protikladu dává křesťanství, které považuje za jediné správné.

V této kapitole jsem uvedl příklady chápání mýtu u současných badatelů a také chápání mýtu u badatelů na začátku 20. století. Ukázal jsem, že dnešní badatelé pracují

---

¹²⁴ Tamtéž na str. 4.

¹²⁵ Tylor přišel s teorií, že všechny kmeny mají náboženství a tím je animismus – víra ve spirituální bytosti. Podle něho můžeme v duchu evolucionistické představy pochopit prvopočáteční náboženství, které může zkoumat právě u primitivních národů a tím pochopit naši současnou filozofii a teologii.

¹²⁶ ZÍBRT, Čeněk. *Staročeské výroční obyčejje, pověry, slavnosti a zábavy: prstonárodní, pokud o nich vypravují písemné památky až po náš věk*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1889. str. 270–271.

¹²⁷ TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládců: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera.

¹²⁸ ZÍBRT, Čeněk. *Staročeské výroční obyčejje, pověry, slavnosti a zábavy: prstonárodní, pokud o nich vypravují písemné památky až po náš věk*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1889. str. 4.

především s trojfunkční teorií Georgesa Dumézila. Tato Dumézilova teorie vychází z výzkumu indických tradic a mýtů. Zmínil jsem kritiku Dumézila a celé jeho trojfunkční teorie, zejména jeho zacházení s texty. Uvedl jsem autory jako je Třeštík, Téra, Vokáč a Pitro, kteří plně aplikují trojfunkční teorii na slovanské mýty avšak opomíjejí Dumézilovu kritiku. Magdalena Beranová poukazuje na problematiku spojování slovanského pohanství s indoevropskými systémy a následně s jejich chápáním mýtu. Jak jsem uvedl, sama s tímto předpokladem ve svém výzkumu nadále pracuje. Zdeněk Váňa se snaží vymezit proti aplikaci Dumézilově teorii na slovanský panteon, poukazuje na vnitřní stránku mýtu, kterou bychom měli ve svém výzkumu zohlednit. Dále uvádí, že bychom neměli mýtus chápat v pojmech, ale pouze v obrazech. Na Váňu navazují všichni ostatní autoři, avšak tuto vnitřní stránku mýtu opomíjejí a snaží se pomocí Dumézilovy teorie rekonstruovat slovanský panteon a slovanské mýty. Všichni autoři taktéž vynechávají kritiku Dumézila, která se týkala především jeho zacházení s texty. Zmínil jsem Ivana Hudce, který se snaží vysvětlit slovanské mýty pomocí křesťanské terminologie o vzniku světa. Nakonec jsem ze současných badatelů uvedl Láška, který zastává názor, že jedině křesťanství mělo vždy osvobozující a očišťující moc díky čemuž pohanství zaniklo a nastoupilo křesťanství. Téměř totožnou paralelu s Láškovým názorem vidíme u Zdeňka Zíbrta – nejznámějšího badatele počátku 20. století. Zíbrt tvrdí, že křesť měl očistit pohana od hříchů. Při shrnutí získaných informací jsem zjistil, že všichni autoři čerpají od křesťanských kronikářů a misionářů. Přes absenci přímých písemných zdrojů vytvářejí různé teorie a hypotézy, které se svým výzkumem snaží potvrdit. Mýty často spojují se stvořením světa a jeho zachránění od upadnutí do věčného chaosu. V čele mýtu stojí vždy jeden všemocný bůh. Mýtické bohy badatelé rozdělují do trojfunkční teorie. Především zde vidíme, jasné křesťanské smýšlení (jeden nejvyšší bůh). Badatelé dosazují bohy dle jejich funkcí do slovanského panteonu. Všechny tyto aspekty v závěru práce porovnam s chápáním mýtu u současných rodnověrců a pokusím se zodpovědět výzkumnou otázku.

3. Pojetí mýtu u současných rodnověrců

V této kapitole se zaměřím na to, jak současní rodnověrci pracují s mytologií a jak ji zapracovávají do obřadů, které se snaží rekonstruovat. Při rekonstrukci často čerpají z děl současných badatelů, proto se pokusíme podívat, do jaké míry jsou těmito badateli ovlivněni. Ve svém výzkumu u současných rodnověrců jsem nejvíce pracoval s poznatky z terénního výzkumu. Dále z rozhovorů s členy Rodné víry, ale také s lidmi, kteří se považují za Slovary mimo společenství Rodné víry, které je v českém prostředí nejstarší.

Rodná víra je společenství, které sdružuje osoby vyznávající předkřesťanské slovanské náboženství (tzv. rodnověří). Rodnověrci, se snaží rekonstruovat slovanské náboženství, bájesloví a obřady. Hledají informace o původní slovanské a novodobé rodnověřské kultuře a zároveň tvrdí, že vyznávají předkřesťanské slovanské náboženství. Rodná víra vznikla v roce 2000 spojením již dříve existujících skupin zvaných Rod Jarovíta a Rod Mokoše. Rodná víra pořádá výroční svátky a slavnosti zasvěcené různým slovanským božstvům. Dále také pořádá individuální obřady, jako je např. vstup do dospělosti nebo svatby. Snaží se také obnovovat posvátná místa zasvěcená předkřesťanským božstvům, jako je např. Mokošino obřadiště v Mokošíně u Přelouče.¹²⁹

Takto se prezentuje Rodná víra na svých internetových stránkách. Měl jsem možnost být na neformálním setkání v Hradci Králové, kde Vítoslav představoval Rodnou víru.

„Vítoslav na začátku setkání říká, že nemají žádná dogmata. Snaží se dělat rituály podle toho, jak asi vypadaly a nedělá jim problém si něco domyslet. Hlavní je podle nich zábava. Uctění předků je podle nich velice důležité oslavit radostí a veselím. Při obřadech pijí medovinu a také připravují pokrmy. Při obřadech často opékají sele.“¹³⁰

Říká v podstatě to samé, jako jejich prezentace na internetu. Rodná víra se snaží své obřady rekonstruovat na základě dochované literatury či pozůstatků z folklóru.

---

¹²⁹ „KDO JSME, Rodná víra“. Staženo 30. říjen 2016. <http://rodnavira.cz/o-nas/kdo-jsme/>.

¹³⁰ Terénní deník, setkání Rodné víry v pivnici U Peruna, Hradec Králové, 28. 11. 2015. Veškeré citace z terénního deníku budou psány kurzivou pro lepší odlišení od běžných citací.

Zúčastnil jsem se Jarovítových slavností v Dolních Břežanech u Prahy. Na začátku obřadu byla krátká inscenace z mytologie. Hlavním tématem byl Jarovít, který přemohl Moranu, ta zde symbolizovala zimu. Tím, že přemohl zimu, předal vládu jaru, a symbolicky zasadil semínka, která měla symbolizovat úrodu. Jarovít je někdy označován za boha, který pokrývá pole trávou a lesy listím.¹³¹ Zde bych rád poukázal na Michala Téru, jenž ve své knize *Perun*, taktéž píše o Jarovítovi,¹³² cituje zde mnicha Herborduse,¹³³ který Jarovíta popisuje jako boha, který odívá pole obilím a lesy listím, v jeho moci mají být plody luk a stromů, plodnost, stát a vše co nějakým způsobem slouží člověku.¹³⁴ Téra uvádí, že Jarovít může být bojovník i dárce plodnosti a zde se právě odkazuje na mnicha Herborda. Dále spekuluje, že by Jarovít mohl být hledaným bohem zastupující třetí funkci.¹³⁵ Na tomto příkladu vidíme, že rodnověrci chápou Jarovíta stejně jako Michal Téra, jako boha, který má určitou „funkci“ bojovníka, ale také boha plodnosti.

Obřad si Rodnověřci upravují podle svého úsudku. Někteří členové Rodné víry se obávají vlivu islámu v Čechách, a proto upravují svoji řeč na aktuální problémy, jak je patrné níže.

„Překvapila mě i výzva, kterou žrec přednesl. Vyzýval Jarovíta, aby otevřel lidem oči a pomohl nás ochránit od temnoty, která má na sobě znak půlměsíce.“¹³⁶

Na této ukázce z terénního deníku lze vyzorovat, že někteří členové do obřadu zasazují aktuální geopolitické problémy. Tudiž je zde patrné, že při své inspiraci čerpají nejen z literatury, folkloru nebo archeologie, ale také ze současných problémů, které je trápí, a snaží se o jejich nápravu.

Tato kapitola představila občanské uskupení Rodná víra, kde jsem prováděl svůj terénní výzkum. Dále jsem uvedl příklad Jarovítových slavností, kde je zřejmé propojení rodnověrců se současnými badateli. Ukázal jsem, že rodnověrci mýtus

---

¹³¹ Terénní deník, Jarovítovi slavnosti, Dolní Břežany v okrese Praha – západ, 30. 4. 2016.

¹³² TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera.

¹³³ Herbordus, III. /4 s. 28, v *Fontes historiae religionis Slavicae*, Meyer C. H. (ed.), Berolini 1931.

¹³⁴ TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera.str. 322.

¹³⁵ Tamtéž na str. 322.

¹³⁶ Terénní deník, Jarovítovi slavnosti, Dolní Břežany v okrese Praha – západ, 30. 4. 2016.

o Jarovítovi pojmají stejně, jako Michal Téra, který se odkazuje na mnicha Herborda. Vidím zde tedy stejné chápání mýtu mezi rodnověrci a současnými badateli, od kterých čerpají při svých rekonstrukcích. Zmínil jsem také, že rodnověrci při své rekonstrukci obřadů vycházejí nejen z literatury a legend, ale i ze současných geopolitických problémů.

3.1. Výzkum badatelů u Rodnověrců

O Rodné víře potažmo, o rodnověrcích, se velice často provádějí badatelské výzkumy. Vedou se nekonečné debaty, kam vlastně rodnověří zařadit. Z nezávislého pohledu se rodnověří jeví jako hnutí, které má silný nacionalistický charakter. Religionisté v něm zase spatřují nové náboženské hnutí a nevěnují mu přílišnou pozornost.¹³⁷ Jedním z badatelů, kteří vydali odborný článek podložený vlastním terénním výzkumem na téma rodnověří, je Jiří Mačuda.

3.1.1. Jiří Mačuda

Z výzkumu Jiřího Mačudy, kurátora Jihomoravského muzea ve Znojmě, který vychází z jeho vlastního terénního výzkumu a současné dostupné odborné literatury, můžeme zjistit, že rodnověrci používají při svých rekonstrukcích historické prameny, literaturu a lidový folklor. Mačuda píše, že největší část slovanského panteonu pro rodnověrce zpracoval Štefan Pilát (Vítoslav) a Richard Bígl (Chotěbud). S Vítoslavem z Rodné víry jsem se osobně setkal v pivnici v Hradci Králové, kde měla Rodná víra prezentaci o své činnosti. Je neznámější tváří (jakýsi „náčelník“) Rodné víry. Setkal jsem se taktéž s Chotěbudem, prvně při obřadu Jarovíta, Chotěbud má taktéž rozsáhlé vědomosti jako Vítoslav, zvláště z oblasti východního slovanství. Vítoslav Mačudovi v rozhovoru uvedl, že při rekonstrukci svých obřadů, potažmo panteonu vycházejí ze současných badatelských teorií.¹³⁸ Vítoslav zmiňuje knihy Zdeňka Zírta *Staročeské*

---

¹³⁷ MAČUDA, Jiří, *Rodná víra – návrat k duchovní podstatě předků*, Jihomoravské muzeum ve Znojmě, str. 1.

¹³⁸ Tamtéž na str. 24.

výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy prostonárodní (1889) a dále *Svět slovanských bohů a démonů* (1990) od Zdeňka Váni, *Bohové dávných Slovanů* (2002) M. Pitra s P. Vokáče a v neposlední řadě také práce z ruky B. A. Rybakova.¹³⁹ Takto Mačuda píše o Vítoslavově rozčlenění svátků v Rodné víře:

„V roce 2006 vypracoval jeden z čelních představitelů obcí Š. Pilát (Vítoslav) koncept obřadního kalendáře českého rodnověří. Svátky zde rozdělil na dva typy. Prvním jsou obřady, které v obrysech zachovala česká tradice, druhým jsou svátky, jež se v českém prostředí bezprostředně nedochovaly, ale na základě analogií zachycených u jiných slovanských národů můžeme předpokládat, že i Čechům byly v minulosti známé. Pilát dále svátky rozčlenil do čtyř cyklů dle ročních období: jaro (Velesův svátek, Vynášení Smrti a Slavnosti Jarovita); léto (Kupadelné svátky a Perunův den), podzim (Dožínky – Svátek Svatovíta a Mokošina slavnost) a zima (Hody čili Koleda/Kračún). Zejména Slavnosti Jarovita jsou akcí s víceletou tradicí pořádanou pravidelně od roku 1996 a jako jedny z mála je doprovází bohatý program i rozvinutý ideologický podtext.“¹⁴⁰

V rozdělení obřadního kalendáře je patrná obsáhlost teorií současných badatelů. Zejména Č. Zíbrta a Z. Váni. Není to nic zvláštního, neboť Vítoslav vycházel při tvorbě z děl autorů, které jsem zmínil výše a Mačuda mi to sám potvrdil ve svém výzkumu.

Mačuda vyslovuje vlastní teorii, že Rodná víra je současný fenomén. Dále uvádí, že se jedná o silně vlastenecky zaměřený proud uvnitř české společnosti, který vychází z lidové tradice, díky které vzniklo toto nové hnutí, které určitým způsobem navázalo na dědictví svých předků.¹⁴¹ Dále Mačuda ve svém výzkumu potvrdil, že současní rodnověrci vycházejí ze současných badatelských teorií. Mezi hlavní badatele, od kterých rodnověrci dle Mačudy čerpají, jsou Zíbrt, Váňa, Pitro s Vokáčem a Rybakov. Vidíme zde konstrukci moderní rodnověřské mytologie na základě akademických prací.

3.2. Jak rodnověrci chápou mytologii

V mém výzkumu mě zajímalo, jak současní rodnověrci chápou a rozumí mýtu a mytologii. Zeptal jsem se Vítoslava (Štefana Piláta), jak chápe mytologii a jakou pro něho hraje v životě roli. Odpověděl mi takto:

---

¹³⁹ MAČUDA, Jiří, *Rodná víra – návrat k duchovní podstatě předků*, Jihomoravské muzeum ve Znojmě, str. 24.

¹⁴⁰ Tamtéž na str. 9.

¹⁴¹ Tamtéž na str. 24.

„Já o tom doposud přemýšlím, nejsem o tom ... nejsem si úplně jistý. Čili samozřejmě, že ty mýty neberu doslovně to samozřejmě nelze mýty, jsou pro mě příběhy, které jsou spíše obrazy nějakých dějů z počátků prostě světa, když to tak řeknu. Druhá věc je, taková, že slovanské mýty se v celistvosti nedochovaly, a i ty se musí rekonstruovat což je samo o sobě velice komplikovaná záležitost. Ale pro mě to jsou obrazy, pro mě to jsou metafory, které vyjadřují nějaké příběhy, které, které nejsou ani tak proto, že bychom se jimi měli striktně řídit nebo bychom se jim měli doslova věřit ale, které spíš mohou poskytovat inspiraci, které dávají nějaký vzor určitého chování nebo určitého jednání, určitých postojů, třeba společenské struktury což jako zase neznamená, že bychom byli nějak povinováni se toho nějak držet, ale určitě se vyplatí o tom přemýšlet.“¹⁴²

Velice podobně o mýtu píše i Zdeněk Váňa v knize *Svět slovanských bohů a démonů*, kdy říká,¹⁴³ že mýtus nemá nic společného s rozumem a ani nevzniká z primitivního myšlení. Mýtus však vzniká ze zážitku, z citové sféry duševního života. Mýtus se nevyjadřuje v pojmech ale v obrazech, což je pravá sdělovací hodnota mýtu.¹⁴⁴

Mýty Vítoslav nebere doslovně, ale chápe je jako jakési obrazy dějů z počátku světa. Chápe je tedy velice podobně jako Zdeněk Váňa, který zmiňuje právě nutnost chápat mýty jako jakési obrazy. Dále zmiňuje, že se slovanské mýty nedochovaly a musí se z velké části rekonstruovat. Mýty jsou pro něho metafory, které bere jako inspiraci. Bere si z nich určitý typ chování. Podle mého názoru se snaží přijít na to, jak dávní Slované asi přemýšleli.

Dalším rodnověrcem, který se zmiňuje o slovanskou mytologii je Zdeněk Ordelt. Zdeněk Ordelt je příslušník jedné z nejznámějších rodnověřských skupin v České republice, tou je Slovanský kruh, který byl založen v roce 2012 a jehož je Ordelt vedoucím. O víře starých Slovanů hovoří takto:

„Uctívali posvátné přírodní síly, jejichž projevy a souvislosti měli dobře prozkoumané. Jejich víra byla fúze monoteismu a polyteismu, věřili v boha stvořitele a božstva pod ním. Mezi ně patřil například bůh síly Perun, bůh válečníků a přílivu energie Jarovít, Dažbog, neboli ten, který dává, Mokoš, bohyně plodnosti, Veles, bůh podsvětí, nebo Svantovít, bůh slunce. Ten je mimochodem

---

¹⁴² Rozhovor s Vítoslavem, Univerzitní bufet Filozofické fakulty v Praze, 26. 1. 2016.

¹⁴³ VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama)

¹⁴⁴ VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), str. 37.

popsán v jednom z textů týkajících se kosmologie jako Vivašvant, což znamená bílý kůň, co putuje po nebeské báni. Zachoval se nám v legendě o Šemíkovi.¹⁴⁵

Velice podobně chápe uspořádání slovanských bohů i Vítoslav. Uvádí, že: „Samozřejmě, že mezi bohy existuje určitá hierarchie. Ve slovanském náboženství se projevuje jakýsi bůh otec. Prabůh, který je stvořitelem všech ostatních bohů i vesmíru. To bývá ve slovanském pojetí Svarog.“¹⁴⁶ Vítoslav předpokládá, že Slované měli jednoho hlavního boha, pod kterým bylo několik dalších bohů. Stejně jako Ordelt předpokládá určitou hierarchii a řád v postavení jednotlivých bohů. Do čela tohoto uskupení zasazují hlavního boha a toho pojímají jako stvořitele vesmíru a všech ostatních bohů. Stejně pojetí bohů můžeme spatřit i u Chotěbuda, který tvrdí, že: „Na slovanské víře mě fascinuje právě to mnohobožství. Ten panteon bohů, kde je ta rozmanitost. Která se mi vždycky líbila.“¹⁴⁷

Chotěbud stejně jako Vítoslav či Ordelt popisují jakýsi slovanský panteon. Předpokládají, že Slované znali více bohů, v jejichž čele byl jeden hlavní bůh Svarog. Toto uspořádání chápou stejně i současní badatelé, které jsem zmínil v první kapitole. Rodnověrci předpokládají, že Slované měli hlavního boha a pod ním bylo několik dalších nižších bohů. Hlavního boha chápou jako stvořitele vesmíru a všech ostatních nižších božstev. Z rozhovorů jsem dále zjistil, že pokud by došlo k novým poznatkům, nedělá rodnověrcům problém předělat svůj panteon či obřad.

Respondentem č. 3 je bývalý zakládající člen Slovanského kruhu. Ten mýty chápe jako „...zažitou informaci, která nemusí být pravdivá.“¹⁴⁸. Na otázku, co pro něho znamená slovanská mytologie, odpověděl takto: „Slovanská mytologie, soubor entit, které tady byly, a které si myslím, že tady ještě stále jsou, jen nejsou v takové síle jako za starých časů.“¹⁴⁹ Dále jsem z rozhovoru zjistil, že se snaží hledat mýty v akademických zdrojích, přičemž hledá určité zdroje, které by mu pomohly v rekonstrukci mýtu.

---

¹⁴⁵ JANDOVÁ, Lucie "Novodobí Slované: ti, co vynášejí Moranu", Novinky.cz, staženo 7. ledna 2017, dostupné z <https://www.novinky.cz/zena/styl/414113-novodobi-slovane-ti-co-vynaseji-moranu.html>.

¹⁴⁶ Cesty víry: Rodná víra — Česká televize, staženo 20. leden 2017, dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/208562215500009-rodna-vira/>.

¹⁴⁷ Cesty víry: Rodná víra — Česká televize, staženo 20. leden 2017, dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/208562215500009-rodna-vira/>.

¹⁴⁸ Rozhovor s respondentem č. 3, Café Robinson, Pardubice, 30. 1. 2017.

¹⁴⁹ Rozhovor s respondentem č. 3, Café Robinson, Pardubice, 30. 1. 2017.

„Slovanský kořeny jsou téměř pohřbený, lidi to tady moc nevnímají jako slovanství. Vnímám to jako akademické zjištění skutečnosti historie, příběhu, na základě historických dokumentů nebo třeba archeologie toto všechno mě zajímá.“¹⁵⁰

Mezi respondentem č. 3 a Dušanem Třeštíkem je velice podobné chápání mýtu.

Další tři respondenti jsou z Rodné víry. Mýtus vnímají jako určitý kulturní prazáklad, popřípadě ho vnímají jako vysvětlení stvoření světa. Respondent č. 4 hovoří o mýtu jako o příběhu:

„Je to nějaký příběh, který musí mít magický nebo nadpřirozený prvek a je třeba takovým kulturním prazákladem, kterým si třeba tehdy ten národ vysvětluje počátek světa nebo svůj nějaký vznik. S čím se ten národ ztotožňuje. Tvoří to kulturní základ a politiku toho celého národa.“¹⁵¹

Respondent č. 4 dále popisuje svou hrdost, že jeho předci měli verzi toho, jak vznikl svět a toho, co se tehdy dělo.

„Tuto verzi vystavěli do celého systému věcí, které na sebe navazovali. Že Mokoše se Svarogem se spojili a zrodilo se z toho slunce atd. Takže to měli jako sami dost vychytané. Nevěřím v to, ale určitá třeba metafora, těch přírodních jevů prostě v tom pořád je, a to se mi na tom hrozně líbí. Vnímám, že příroda s tím člověkem úplně cloumá. Personifikovat to do té podoby jako naši předci je mi hrozně příjemné. Duchovně mě to naplňuje.“¹⁵²

Respondent č. 4 chápe mýtus jako určitý kulturní prazáklad. Tímto prazákladem si dle něho dříve lidé vysvětlovali vznik světa. Silným jevem, který na respondenta kladně působí je hlavně příroda, která ho duchovně naplňuje.

Respondent č. 5 doslovně uvádí, že

„Souhlasím s tím, že je to něco, čím si ty lidé snažili v té době vysvětlit něco, co bylo pro ně nevysvětlitelné. Hodně s tím mám spojené příběhy, které jsou v té předhistorické podobě.“¹⁵³

Slované dle něho taktéž vnímali svět cyklicky, jak popisuje

---

¹⁵⁰ Rozhovor s respondentem č. 3, Café Robinson, Pardubice, 30. 1. 2017.

¹⁵¹ Rozhovor s respondentem č. 4, Bar u Velkého náměstí, Hradec Králové, 31. 1. 2017.

¹⁵² Rozhovor s respondentem č. 4, Bar u Velkého náměstí, Hradec Králové, 31. 1. 2017.

¹⁵³ Rozhovor s respondentem č. 5, Bar u Velkého náměstí, Hradec Králové, 31. 1. 2017.

„Vnímání světa, tak jak byl před tisíci lety vnímán, jako cyklicky, jako průběh během hvězd. Slunovraty jsou důkazem.“¹⁵⁴

Jako důkaz pro jeho názor uvádí slunovraty. Respondent č. 6 zmiňuje při své interpretaci mýtu srovnávací mytologii a Třeštíka.

„Pro mě až díky tomu Třeštíkovvi, že on v tom spatřuje ty paralely. On vlastně díky té srovnávací ... chápu jako Vítoslavovi výtky ale, že jako by ty pověsti četl a říkal jsem si, že jo, ale co pro nějaký ten praktický život. Třeštík mi ukázal, že v tom doznívá ta mytologie. Když se to srovná, tak to může vysvětlovat původ mnoha věcí. Teď jako, když si oprostím ten obal, tak je to vlastně úžasný zdroj.“¹⁵⁵

Skrz srovnávací mytologii dle respondenta č. 6 můžeme vysvětlit původ mnoha věcí. V příbězích tedy nachází dozvuky mytologie. Respondent dále uvedl, že Kosmas dělal z mytologických příběhů historii. Hovoří o tom jako „V tom jsem si říkal, že když to oprostíš, že to Kosmas musel někam zasadit. On z toho v podstatě musel udělat historii. Z mytologie udělal tu vědu.“¹⁵⁶

Respondent č. 2 se považuje za rodnověrce potažmo za Slovana, ale nepatří k žádné velké skupině jako je Rodná víra či Slovanský kruh. Předpokládá, že Slované měli nejvyššího boha a tvrdí, že:

„Vzhledem k tomu, že mimo toho severu v celé té Evropě je hromovládcem postavený na vrcholu pantheonu jako ten Zeus v Řecku, Jupiter v Římě. Dokonce i v Indii v tom hinduismu ten Indra, ten bůh hromů je dost vysoko, tak se předpokládá, že ten Perun byl nejvyšší.“¹⁵⁷

Respondent dále předpokládá, že Perun byl vysoce postaven ve slovanském panteonu. Dále zde vidíme, že při svých argumentech používá srovnávací mytologii, což sám potvrzuje.

„V indoevropském prostředí určitě, protože ty mytologie si jsou si strašně podobné. Prostě ta řecká nebo řecko-římská se dochovala, když jdeš k těm kořenům, zjišťuješ, že třeba ten Veles je velice podobný Plutónovi nebo Hádovi. Ty analogie tam jsou. A když ve slovanské mytologii chybí nějaký střípek, tak se můžeš podívat do té řecké mytologie, kde je to dochované celé a pokud ti to dává smysl v té řecké, když si to střípek dosadíš do té slovanské, musíš se podívat třeba ještě ke Germánům, kde se toho také dost dochovalo, taky tam najdeš něco

¹⁵⁴ Rozhovor s respondentem č. 5, Bar u Velkého náměstí, Hradec Králové, 31. 1. 2017.

¹⁵⁵ Rozhovor s respondentem č. 6, Bar u Velkého náměstí, Hradec Králové, 31. 1. 2017.

¹⁵⁶ Rozhovor s respondentem č. 6, Bar u Velkého náměstí, Hradec Králové, 31. 1. 2017.

¹⁵⁷ Rozhovor s respondentem č. 2, kavárna na Václavském náměstí, Praha, 26. 1. 2017.

podobného nebo totožného, tak už to máš potvrzené ze dvou zdrojů, tak je velice pravděpodobné, že ti Slované to měli také tak.“¹⁵⁸

Dle respondenta č. 2, stejně jako podle současných badatelů, je srovnávací mytologie použitelná při dotváření slovanské mytologie. Nedělá mu problém při hledání mýtu zajít do řecké, římské či germánské mytologie. Respondent č. 2 chápe mytologii velice podobně jako současní badatelé. Stejně jako oni předpokládá, že Slované měli určitou kosmologii, což mi sám potvrdil.

„Jo oni určitě měli nějakou kosmologii, jako měli ti Řekové nebo Germáni, kdy na začátku byl nějaký chaos a z toho chaosu vznikl Svarog, nebo ten původní bůh oblohy a ta Mokoš jako bohyně země se oddělila po nějakém chaosu ... Určitě, určitě to takhle měli. Akorát my úplně přesně nevíme, jak to bylo. Ale můžeme si pomoci pomocí toho řeckého mýtu.“¹⁵⁹

Samotný význam mýtu chápe jako:

„Mýtus je vyprávění, které je pokládáno za skutečnost, je to nějaké mytologické tohle to, prostě legenda, která má ospravedlnit něco čemu bychom měli věřit. Možná to není pravda.“¹⁶⁰

Velice podobně mýtus popisuje i Dušan Třeštík v definici mýtu, ke které se přiklání.¹⁶¹

Rodnověrci mýty popisují stejně jako Vítoslav, Ordelt či Chotěbud. Předpokládají, že Slované měli určitý panteon, v jehož čele stál nejvyšší bůh, a tím byl Perun. Mýtus chápou jako vysvětlení stvoření či původu světa. Bohyni Mokoš chápou jako matku zemi a Peruna jako hromovládce. Zmiňují, že přesně nevíme, jak mytologii pojímali staří Slované, ale můžeme si při její rekonstrukci pomoci řeckým mýtem. Samotný výraz mýtu chápou jako vyprávění, které nám má ospravedlnit naši víru.

---

¹⁵⁸ Rozhovor s respondentem č. 2, kavárna na Václavském náměstí, Praha, 26. 1. 2017.

¹⁵⁹ Rozhovor s respondentem č. 2, kavárna na Václavském náměstí, Praha, 26. 1. 2017.

¹⁶⁰ Rozhovor s respondentem č. 2, kavárna na Václavském náměstí, Praha, 26. 1. 2017.

¹⁶¹ Definice mýtu, ke které se Třeštík přiklání: „Mýtus vyjadřuje a potvrzuje náboženské hodnoty a normy společnosti, poskytuje vzory chování, které mají být následovány, svědčí o účinnosti s jeho praktickými cíli a ustanovuje posvátnost kultu. Skutečné prostředí mýtu se nachází v náboženském rituálu a obřadu. Rituál jednající z mýtu implikuje obranu řádu světa; napodobováním posvátných vzorů je svět bráněn před uvrvnutím do chaosu. Zpřítomnění kreativní události, například uzdravení způsobené bohem v počátcích časů, je společným cílem mýtu a rituálu. Tímto způsobem je událost přenesena do přítomnosti a jeho výsledku, tj. zdravení nemocné osoby, může být dosaženo znovu zde a nyní. Tímto způsobem si také pořádek světa stvořeny v prapůvodním věku a reflektovaný v mýtech, zachovává svou hodnotu jako příklad a model pro současné lidi. Události obsažené v mýtech jsou pro náboženskou osobnost skutečně pravdivé.“ Třeštík čerpá z *The Problem of Defining the Myth*. L.HONKO, *The Problem of Defining the Myth*, v: *The Myth of State*, ed. H. Biezais, Stockholm 1972, str.15-16.

3.3. Bohyně Mokoš

Na příkladu bohyně Mokoše ukážu, jak současní rodnověrci chápou bohy. Jednotlivým bohům připisují různé funkce, stejně jako současní badatelé. V této podkapitole se tedy podívám, jaké funkce připisují rodnověrci bohyni Mokoši, jak ji chápou a odkud při své rekonstrukci čerpají. Rodnověrci chápou Mokoš jako matku zemi. Mokoš se dle mýtu spojila se Svarogem a díky tomu vznikl svět.

Mokoš chápou rodnověrci velice podobně, jak ji popisuje Michal Téra v knize *Perun*.¹⁶² Téra píše, že bohyně Mokoš je spojována s vláhou. Většinou ji uctívaly ženy, protože byla úzce spjata s ženským principem. Autor se přiklání k domněnce, že zřejmě nejde jen o vláhu, ale také o plodnost. Vlaha údajně souvisí se sexualitou a mateřstvím. Z těchto dedukcí Téra přichází s tím, že výklad Mokoše ztotožňuje s kultem Matky země, tedy s prastarou tradicí.¹⁶³ Při mé návštěvě obřadu bohyně Mokoše, se vedla bohatá diskuze nad tím, co vlastně Mokoš znamená a jaký je její význam. Velice často se používal výraz jako vláha, či matka země.¹⁶⁴ Mohu tedy vyslovit domněnku, že rodnověrci spolu s Térou pracují se stejnými informacemi a zacházejí s nimi velice podobným způsobem jako Michal Téra. Není na tom nic zvláštního, neboť Chotěbud, který celou debatu vedl, se s Térou dobře zná, a jak mi sám řekl, pracovali spolu určitý čas v knihovně v Praze. Chotěbud mi mimo jiné také doporučil knížku Michala Téry *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*.¹⁶⁵

Uvedu zde příklad chápání mýtu o Mokoši na respondentu č. 4. Respondent popisuje mytologický příběh, kde bohyni Mokoš spojuje s bohem Svarogem. Toto spojení mělo dát vznik světu.

„Ve spoustě mytologií má Svarog syna Svarožice, ale jakoby někdo zas říká, že má syna Dažboga. Jestli to ty kultury míchaly to je otázka. Není to úplně jasné. Tak jak to je v nějakým tom řeckým panteonu, že tam máš jako rodinné paralely. Rodina je ten základ, do kterýho pasovali ty bohy. Jako, že Zeus má manželku Héru ...

¹⁶² TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 200, Russia Altera.

¹⁶³ TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 200, Russia Altera, str. 127.

¹⁶⁴ Obřad bohyně Mokoši, Mokošín u Přelouče, 28. 10. 2016.

¹⁶⁵ Obřad bohyně Mokoši, Mokošín u Přelouče, 28. 10. 2016.

Svarog s tím Svarožicem mohla být paralela toho ústupu. Já to třeba teď hrozně jako zažívám, že je to strašně silný jev. Ty rodiče se najednou obětují pro děti. Ustupuješ tím, že věnuješ těm dětem svůj čas. Symbolika toho, že díky tobě Svarogu, že jsi dal sémě a díky tobě, Mokoši, že jsi ... Slunce je symbol životodárné síly, tak všichni věděli, že to sémě musí být v nějakém úrodném lůnu, což je prostě symbolika jakoby toho ovzduší, počasí, nebes. Jakoby versus ta země. Nemůžeš mít vzduch a vládu bez země atd. Takže tuhle trojici Svarog, Dazbog a Mokoše vnímám jako symboliku tý rodiny.“¹⁶⁶

Z výpovědi vyvstává, že Svaroga s Mokoší respondent chápe jako rodiče všech ostatních bohů. Tito bozi však ustoupili do pozadí a nechali prostor svým dětem. Do našeho světa již nezasahují a nechávají prostor pro vládu svých dětí. Vidíme zde, že respondent č. 4 používá přirovnání s řeckým mýtem Dia s Héróu. Stejně přirovnání používá Dumézil, Třeštík apod. Je zde určitý koncept chápání slovanské mytologie. Tento koncept chápání jasně ukazuje, že při rekonstrukci slovanské mytologie vychází současní badatelé i rodnověrci z předpokladu, že všechny mytologie jsou si stejné. Dále předkládají, že na základě této podobnosti můžeme dotvářet i slovanské mýty. Rodnověrci nad jednotlivými bohy přemýšlejí a snaží se pochopit jejich významy. Mokoš rodnověrci chápou naprosto stejně jako Michal Téra. Považují ji za bohyni, která má určitou funkci plodnosti. Je zde tedy patrné, že při rekonstrukci svého panteonu se nechali inspirovat současnými badatelskými teoriemi.

3.4. Vynášení Smrti

V této kapitole představím, jak současní rodnověrci pracují se současnými badatelskými teoriemi a jak je zapracovávají do lidového folkloru. Na obřadu vynášení Smrti se pokusím ukázat, jak současní rodnověrci pojmají mýtus o Moraně a následně ho zapracovávají do svého obřadu.

Některé slovanské zvyky se dochovaly v naší kultuře dodnes. Jako příklad bych uvedl vynášení Morany na venkově. Michal Téra o vynášení Morany rozvíjí zajímavý koncept, kdy proces vynášení smrti přirovnává k Perunovu pádu v Rusku. Perun byl rituálně poslán po řece údajně ze stejného důvodu, proč na jaře lidé házejí do vody Smrtku (někdy také Moranu, mařenu, smrtku atd.). Idol Peruna údajně prošel rituálním

---

¹⁶⁶ Rozhovor s respondentem č. 4, Bar u Velkého náměstí, Hradec Králové, 31. 1. 2017.

zabitím a doprovázel ho pohřební průvod až k odeslání do říše mrtvých. Jako hranice k přechodu mezi světem živých a mrtvých sloužila údajně voda.¹⁶⁷ Rodnověrci tento obřad chápou podobně, jak ho popisuje Michal Téra. Vítoslav o vynášení Smrti říká, že: „Vynášení Morany je magicky rituál. Představuje vypuzení smrti mimo oblast obývanou lidmi. Voda – řeka – znamená vždycky v mytologii hranici mezi naším světem a světem podsvětí.¹⁶⁸ Vidíme zde, že rodnověrci chápou vynášení Morany jako magický rituál, který představuje vynesení smrti mimo náš svět. Voda v tomto případě dle mytologie hraje roli hranice, která náš svět rozděluje se světem podsvětí. Na tomto příkladu vidíme, že rodnověrci se inspirovali prameny, které vycházejí z východní mytologie stejně jako Michal Téra – vynášení Morany rodnověrci chápou a provádí velice podobně.

Jen pro porovnání uvedu, že Zdeněk Váňa přirovnává vynášení Morany k římskému ekvivalentu květinové oběti, která se na jaře vynášela Argu, opěvované Ovidiem.¹⁶⁹ Dále taktéž Váňa píše o kupadelních svátcích, které se pořádaly o letním slunovratu. Přirovnává je k řecko-orientálním slavnostem Adonisovým, jejichž kořeny se datují až k egyptské mytologii v mýtu o Osiridovi.¹⁷⁰ Zde tedy vidíme určitý rozpor v badatelském prostředí, není přesně jasné, odkud se tento obřad vzal u Slovanů. Rodnověrci provádějí oba tyto svátky, avšak chápou je podobně jako Michal Téra. Každý rok pořádají obřad vynášení Morany. Jako příklad bych uvedl report z roku 2010, který napsali o této události na svých stránkách:

„Vítoslav figurínu zapálil a já ji hodila do vody. Za křiku „Smrt' Mařeně a nám ne!“ jsme všichni běželi proti proudu, aby nás smrt a nemoc nedostihly. Dětem pak dělalo radost sledovat, jak Mařena plave a hoří. Držela se statečně. Sem tam ji někdo trochu klackem postrčil, ale do vsi jsme ji už nepustili.“¹⁷¹

Rodnověrci tento rituál dělají stejně, jak ho popisuje Michal Téra. Při rekonstrukci vycházeli z lidového folkloru, ale také z kronik či jiných dostupných

---

¹⁶⁷ TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera, str. 143.

¹⁶⁸ Cesty víry: Rodná víra — Česká televize, staženo 20. leden 2017, dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/208562215500009-rodna-vira/>.

¹⁶⁹ VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-187-6, str. 48.

¹⁷⁰ Tamtéž na str. 48.

¹⁷¹ „Vynášení Smrti 2010 (Chotouchov), Rodná víra". Staženo 12. listopadu 2016, Dostupné z <http://rodnavira.cz/svatky-a-slavnosti/vynaseni-smrti/vynaseni-smrti-2010/>.

pramenů. V roce 2016 byl rituál vynášení Morany soukromý, pouze pro členy Rodné víry, kde symbolicky Moranu zapálili a následně ji poslali po vodě.

Čeněk Zíbrt se taktéž zabývá vynášením Morany. Zmiňuje, že pálení Smrti znamená zničení zimní Morany jarními blesky a letním teplem. Opírá se o vysvětlení V. Brandla, který udává, že na Rožnovsku se vypráví příhoda, kdy v jednom městě lidé umírali. Jednou dcera pravila své matce, aby udělala figurínu oblečenou do dívčích šatů a vynesla ji z města ven. Tak prý byla údajně vypuzena Smrt. Zíbrt se domnívá, že vynesemím Smrti a přinesemím léta, byl slaven odchod drsné zimy a příchod vítaného léta.¹⁷²

Nemyslím si však, že je zde přímá vazba na slovanství jako takové. Mytologie Slovanů se nám nedochovala a my můžeme čerpat pouze z folkloru, legend a v neposlední řadě také z archeologických vykopávek. Všechny tyto zdroje byly a stále jsou někým reinterpretovány, tím dochází k určité změně významu. Sami rodnověrci udávají, že nemají příliš zdrojů, které by jim pomohly ve studiu slovanství. Chci zde však poukázat na analogii chápání vynášení Morany mezi rodnověrci, Těrou a Zíbrtem. Význam vynášení Morany je podle nich až na malé odchylky v podstatě stejný. Jejich chápání slovanství je modelováno podle toho, jak jej charakterizují současní, ale i někteří starší badatelé. Od stejného chápání slovanství se odvíjí i stejné chápání mýtu, což je pro nás zásadní.

---

¹⁷² ZÍBRT, Čeněk. *Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy: prostonárodní pokud o nich vypravují písemné památky až po náš věk*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1889, str. 55.

Závěr

Hlavní výzkumná otázka zněla, jak současní rodnověrci chápou slovanskou mytologii. Dle mojí hypotézy by ji měli současní rodnověrci chápat jako badatelé, kteří se zabývají slovanskými mýty, a kteří ve svém výzkumu vycházejí z poznatků, které zpracovali křesťanští kronikáři a misionáři. Hypotéza se mi potvrdila: čeští rodnověrci chápou mýty stejně jako současní badatelé. Narazil jsem však na problém, že současní badatelé nahlíží na křesťanské kronikáře skrz určitý zkreslující pohled. Tento určitý pohled se v největším případě nechal inspirovat českými obrozenci. Toto zjištění by si zasloužilo samostatný výzkum, a proto jsem ho zmínil pouze okrajově. Tato práce je pouze malou sondou do českého rodnověří a tento fakt musíme mít stále na paměti.

Podíval jsem se na současný stav bádání, kde jsem zjistil, že většina současných badatelů ve svém výzkumu vychází z indoevropské trojfunkční teorie. Trojfunkční teorii jsem představil a zmínil i její kritiku, kterou všichni současní badatelé ve svém výzkumu opomíjejí. Definice mýtu není zcela jednoduchá a každý badatel ji může chápat rozdílně. Uvedl jsem, jak mýtus chápe Dušan Třeštík, který mýtus hledá v náboženském prostředí rituálu a obřadu. Dále mýtus Třeštík chápe jako vysvětlení stvoření světa. Magdalena Beranová poukazuje na problémy, které mohou plynout se spojováním obecně indoevropskými systémy se slovanským pohanstvím, avšak sama s tímto indoevropským systémem pracuje.

Dumézilova trojfunkční teorie je dnes často kritizována, ale současní badatelé, jako například Michal Téra, Dušan Třeštík a další, s touto teorií stále pracují ve svém výzkumu. Martin Pitro s Petrem Vokáčem vycházejí z indoevropských předpokladů stejně jako Třeštík, Téra a Beranová. Představil jsem u Pitra s Vokáčem, jak s pomocí pramenů od východních Slovanů rekonstruují český panteon. Předpokládají, že všechny panteony byly stejné a na základě toho rekonstruují i „český panteon“. Zdeněk Váňa přijímá taktéž Dumézila, ale zároveň poukazuje, že mýtus má jakousi vnitřní stránku, kterou nesmíme opomenout. Hlavními východisky tedy jsou trojfunkční teorie Georgese Dumézila a dekodování náboženského myšlení Mircea Eliadeho. Dále je východiskem i metoda euhemeristického výkladu mýtů. Touto metodou se současní

badatelé snaží racionálně vysvětlit mýty. V neposlední předpokládají, že jsou si všechny panteony stejné, a že lidé vždy nějaký panteon měli.

Třeštík považoval kronikáře Kosmu s Kristiánem za sociology, kteří se snažili zachytit fungování společnosti, ve které žili. Mýtus dle Třeštíka měl vysvětlit knížecí vládu v Čechách a pojednával dle něho o původu stvoření světa. Třeštík vyzdvihuje srovnávací indoevropskou mytologii a její hledání analogií. Zprávy od Kosmy s Kristiánem považuje Třeštík za pravdivé. Někteří badatelé však poukazují, že mýtus mohl být upravován dle aktuální politické situace a nemusel vždy znamenat jednu a tutéž věc.

Ivan Hudce se snaží vysvětlit slovanské mýty pomocí křesťanské terminologie o vzniku světa. Přes absenci přímých písemných zdrojů vytváří badatelé různé teorie a hypotézy, které se svým výzkumem snaží potvrdit. Mýty často spojují se stvořením světa a jeho záchraně od upadnutí do věčného chaosu. V čele mýtu stojí vždy jeden všemocný bůh. Mýtické bohy badatelé rozdělují do trojfunkční teorie, zároveň je dosazují dle jejich funkcí do slovanského panteonu, který vytvořili podle východního vzoru. V práci jsem se také zaměřil na nejvýznamnější kronikáře, kteří jsou nejčastěji zmiňováni současnými badateli. Zjistil jsem, že všechny zdroje o slovanském panteonu a slovanské mytologie pocházejí z ruských kronik a legend. Čeští autoři, jako Kosmas či Kristián, nic o slovanských mýtech nepíší. Všechny zmínky o slovanském panteonu pocházejí od východních autorů, jako byl Nestor apod. U Nestora jsem zmínil jeho kritiku z pohledu Ostrowského, který naráží na problém pravdivosti Nestorovy kroniky a jejich kopií. Nestorovu kritiku však čeští badatelé zabývající se slovanskými mýty opomíjejí.

Přišel jsem na to, že čeští badatelé ve své práci o slovanských mýtech vycházejí z ruského prostředí, kterým se silně inspirují. Vyslovil jsem domněnku, že čeští badatelé vytvořili koncept slovanského náboženství a mýtu dle ruského vzoru. Tyto tendence začínají již v obrozeneckém proudu, zastoupené například Erbenem a přetrvávají dodnes.

Zjistil jsem, že rodnověrci pracují s teoriemi, které vytvořili současní badatelé a dle těchto teorií rekonstruují slovanské náboženství a jeho mýty. Na konkrétním

příběhu o Jarovítovi, jsem ukázal, jak rodnověrci Jarovítovi přisuzují určitou bojovníckou funkci stejně jako současní badatelé, kteří ve svém výzkumu používají Dumézilovu teorii. Mýty rodnověrci chápou jako jakési obrazy dějin, jak popsal Vítoslav. Dle ruského vzoru si vytvořili i svůj vlastní panteon, v jehož čele je jeden hlavní všemocný bůh Svarog. Tento panteon sestavil Vítoslav, který také spolu s Chotěbudem vytvořili 8 ročních oslav. Vítoslav s Chotěbudem při sestavování panteonu vycházeli ze současných badatelských teorií. Zjistil jsem od Zdeňka Ordelta, že rodnověrci předpokládají, že Slované znali mnohobozství a mezi bohy panovala jakási hierarchie. Tento názor nám potvrdil i respondent č. 2, který nevyššího slovanského boha popisuje jako Svaroga. Perun má být syn Svaroga a Mokoš Perunovou matkou.

Z rozhovorů jsem zjistil, že většina respondentů chápe Peruna jako nejvyššího boha, který vznikl spojením Svaroga s Mokoší. Svaroga rodnověrci chápou jako boha Slunce, který odešel do ústraní a přenechal vládu svým dítětem, v jejichž čele stojí bůh Perun. Mýtus rodnověrci chápou jako určitý kulturní prazáklad, kterým si dříve Slované vysvětlovali vznik a fungování světa. Uvedl jsem příklad na respondenta č. 6, který se přímo odkazuje k Dušanovi Třeštíkovi a jeho knize Mýty kmene Čechů. Respondent č. 6 ve starých příbězích nachází tzv. dozvuky mytologie a Kosmu chápe spíše jako historika, který dělal z mýtů historické události. Na příkladu bohyně Mokoši jsem vysvětlil, jak rodnověrci chápou jednotlivé bohy. Mokoš a její mytologický příběh rodnověrci chápou stejně jako Michal Téra a dávají jí i tutéž funkci. Velice důležitý prvek pro současné rodnověrce je odkaz na předky, ke kterým se často upínají. Avšak v práci jsem podotkl, že dnes již neexistuje žádný pravdivý důkaz o přímé návaznosti na slovanské archaické náboženství či její mytologii. V neposlední řadě jsem zjistil, že současným rodnověrcům nedělá problém předělat či doplnit svůj panteon, pokud se objeví nová badatelská teorie.

Vzhledem k porovnání všech získaných poznatků z písemných zdrojů, terénního výzkumu a rozhovorů jsem tedy dospěl k výsledku, který moji hypotézu potvrdil. Rodnověrci slovanskou mytologii chápou podobně jako současní badatelé, kteří čerpali od kronikářů a misionářů. Narazil jsem však na určité úskalí, co se týče badatelského

pohledu na kronikáře a jejich díla, zároveň i na určité limity badatelských východisek – zejména v kontextu Dumézilovi srovnávací mytologie.

Bibliografie

Monografie:

BANASZKIEWICZ, Jacek. *Podanie o Piaście i Popielu: studium porównawcze nad wczesnośredniowiecznymi tradycjami dynastycznymi*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1986.

BIEZAIS, Haralds (ed.). *The Myth of the State: based on papers read at the symposium.. held at Abo on the 6th-8th September, 1971*. Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1972. Scripta Instituti Donneriani Aboensis.

DUMÉZIL, Georges a Hervé COUTAU-BÉGARIE. *Mýty a bohové Indoevropanů*. Praha: Oikoymenh, 1997. ISBN 80-86005-25-9.

HOFFMANNOVÁ, Eva. *Karel Slavoj Amerling*. 2. vyd. Brandýs nad Orlicí: Knihkupectví U Podléšky, 2003. Korespondence (Knihkupectví U Podléšky). ISBN 80-902961-3-0.

HUDEC, Ivan. *Báje a mýty starých Slovanů*. Přeložila Jana KLIMEŠOVÁ. Bratislava: Slovart, 1994.

J. Le Goff, úvod k M. BLOCH, *Królowie cudotwórcy*, přel. J. M. Kloczowski, Warszawa 1988.

KOSMAS. *Kosmova kronika česká*. Praha: Svoboda, 1972. Členská knihnice (Svoboda).

KRISTIÁN. *Kristiánova legenda: život a umučení svatého Václava a jeho báby svaté Ludmily*. Přeložil Jaroslav LUDVÍKOVSKÝ. Praha: Vyšehrad, 1978.

MACKINTOSH-SMITH, Tim, James E. MONTGOMERY, Abū Zayd Ḥasan ibn Yazīd SĪRĀFĪ a Aḥmad IBN FADLĀN. *Two Arabic travel books*.

MEYER, Karl H. *Fontes historiae religionis slavicae collegit Carolus Henricus Meyer*. Berolini: apud W. de Gruyter et socios, 1931.

NESTOR. *Nestorův letopis ruský*. Přeložil Karel Jaromír ERBEN. V Praze: Nákladem Musea Království českého, 1867.

PITRO, Martin a Petr VOKÁČ. Bohové dávných Slovanů. Praha: ISV, 2002. ISBN 80-85866-91-9

PROKOPIOS Z KAISAREIE. *Válka s Góty: Prokopios z Kaisareie*; z řeckého originálu přeložil Pavel Beneš; poznámkou opatřila Magda Venclová; doslov napsal Vladimír Vavřínek. Praha: Odeon, 1985.

SCOTT C. Littleton, *Indo-European Religions: An Overview* v JONES, Lindsay. *Encyclopedia of religion*. 2. ed. Detroit: Thomson Gale, 2005. ISBN 002865997X.

Snori Sturlusson, - Poetická Edda (česky): *Edda*. Argo, Praha, 2004. ISBN 80-7203-533-9.

TÉRA, Michal. *Perun – bůh hromovládce: sonda do slovanského archaického náboženství*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Russia Altera. ISBN 978-80-86818-82-5.

TŘEŠTÍK, Dušan. *Mýty kmene Čechů: (7.-10. století): tři studie ke "starým pověstem českým"*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. Česká historie. ISBN 80-7106-646-X.

TYLOR, Edward Burnett. *Primitive culture: researches into the development of mythology, philosophy, religion, language, art, and custom*. 4. ed., rev. London: John Murray, 1903.

VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-187-6.

Vyprávění o minulých letech: Nestorův letopis ruský: nejstarší staroruská kronika. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014. Pro Oriente (Pavel Mervart). ISBN 978-80-7465-119-9.

ZÍBRT, Čeněk. *Seznam pověr a zvyklostí pohanských z VIII. věku*. Vyd. 2. Praha: Academia, 1995. Rozpravy České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, tř. 1, roč. 3, č. 2. ISBN 80-200-0511-0.

ZÍBRT, Čeněk. *Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy: prstonárodní pokud o nich vypravují písemné památky až po náš věk*. Praha: Jos. R. Vilímeček, 1889.

Иванов Вяч. Вс., Топоров В. Н. *Славянские языковые моделирующие семиотические системы: (Древний период)*, М.: Наука. 1965. 246 стр. 2400 экз.

Terénní deník

Setkání Rodné víry v pivnici U Peruna, Hradec Králové, 28. 11. 2015.

Jarovitovi slavnosti, Dolní Břežany v okrese Praha – západ, 30. 4. 2016.

Obřad bohyně Mokoši, Mokošín u Přelouče, 28. 10. 2016

Rozhovory

Rozhovor s Vítoslavem, Univerzitní bufet Filozofické fakulty v Praze, 26. 1. 2016.

Rozhovor s respondentem č. 2, kavárna na Václavském náměstí, Praha, 26. 1. 2017.

Rozhovor s respondentem č. 3, Café Robinson, Pardubice, 30. 1. 2017.

Rozhovor s respondentem č. 4, Bar u Velkého náměstí, Hradec Králové, 31. 1. 2017.

Rozhovor s respondentem č. 5, Bar u Velkého náměstí, Hradec Králové, 31. 1. 2017.

Rozhovor s respondentem č. 6, Bar u Velkého náměstí, Hradec Králové, 31. 1. 2017.

Odborné články

MAČUDA, Jiří, *Rodná víra – návrat k duchovní podstatě předků*, Jihomoravské muzeum ve Znojmě, PDF soubor.

OSTROWSKI Donald. "Textual Criticism and the Povest' vremennykh let: Some Theoretical Considerations." *Harvard Ukrainian studies* V: 1. March 1981. 11–31.

Internetové zdroje

„Cesty víry: Rodná víra“, Česká televize, staženo 20. leden 2017, dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/208562215500009-rodna-vira/>.

„KDO JSME, Rodná víra". Staženo 30. října 2016. <http://rodnavira.cz/o-nas/kdo-jsme/>.

„Vynášení Smrti 2010 (Chotouchov), Rodná víra". Staženo 12. listopadu 2016, Dostupné z <http://rodnavira.cz/svatky-a-slavnosti/vynaseni-smrti/vynaseni-smrti-2010/>.

Novodobí Slované, JANDOVÁ, Lucie "*Novodobí Slované: ti, co vynášejí Moranu*", Novinky.cz, staženo 7. ledna 2017, dostupné z <https://www.novinky.cz/zena/styl/414113-novodobi-slovane-ti-co-vynaseji-moranu.html>.

Seznam příloh

1. Rozhovor s Vítoslavem, Univerzitní bufet Filozofické fakulty v Praze, 26. 1. 2016.

Přílohy

Příloha č. 1, Rozhovor s Vítoslavem, Univerzitní bufet Filozofické fakulty v Praze, 26. 1.

Přepis rozhovoru ze dne 26. 1. 2016 se členem Rodné víry Vítoslavem Slověninem

Místo rozhovoru: Univerzitní bufet Filozofické fakulty v Praze, Palachovo náměstí.

Datum: 26. 1. 2016

Čas: 17:00

Účastníci rozhovoru: Jiří Dusík, Vítoslav Slověnin (dotazovaný)

Přepis rozhovoru:

Já: Tak na začátek bych se Tě rád zeptal, jestli souhlasíš s tím, že si Tě tedy můžu nahrát, teda.

Vítoslav: No, souhlasím.

Já: Jo?

Vítoslav: No, Samozřejmě, jinak bychom se nemuseli scházet.

Já: Tak Já se zeptám na první otázku, Kdy ses poprvé setkal se slovanskou tematikou?

Vítoslav: Kdy jsem se poprvé setkal se slovanskou tematikou? No..

Já. Jak jsi k tomu přišel?

Vítoslav: No, když se zamyslím hodně nazpět. Tak asi tedy vzpomenu školní výlet někdy v 8. třídě základní školy, kdy jsme navštívili Moravský Krumlov výstavu slovanské epopoje, Muchovi. Samozřejmě, že pro všechny mé spolužáky to byla jen taková nudná otrava, že byli nuceni to zhlédnout ale já jsem se přeci jen, i když jsem si to nemohl přiznat v té době držel zpátky a ty obrazy jsem si opravdu velice rád s chutí prohlédl a musím říci, že ten dojem monumentálních pláten ve mně opravdu zůstal silný a nemůžu říci, že by to byla jen jedna příčina, proč jsem se vydal tímto směrem a

nedokážu všechny ani vědomě vyjmenovat jako vlastně jeden z nejranějších impulzů, který měli určitý svůj vliv.

Já: Takže třeba z rodiny nebo nějaký jiný impulz?

Vítoslav: Ne, naprosto ne. Moje přímá rodina, tedy rodiče to už jsem měl ateistickou výchovu, generace mojich prarodičů byli či jsou dodnes silně věřící katolíci čili z rodiny k tomu žádný impuls nevzešel. To jsem se k tomu prostě dopracoval sám a nezávisle.

Já: Takže jsi se o to začal zajímat a ...

Vítoslav: No ono to mělo samozřejmě nějaký postup, Ta Muchova slovanská epopěj to mi mohlo být tak 14 let. Někdy v 15 nebo v 16. letech už přesně nevím, jsem v městské knihovně v Jihlavě z které tedy pocházím našel knihu Zdeňka Váni Svět slovanských bohů a démonů to jsem si vypůjčil a téměř jedním dechem přečetl a to mě v té chvíli jsem si byl zcela jistý, že to je prostě něco co je pro mě. Ale samozřejmě v té době jsem neznal vůbec nikoho ani jsem nevěděl, že existují nějakí další lidé, které by totéž oslovovalo úplně izolovaná jednotka v prostředí, které proto nemělo žádné pochopení a ani jsem neměl příležitost se o tom bavit.

Já: A kdy jsi se tedy dostal jakoby k té Rodné víře?

Vítoslav: Za to může samozřejmě strýček internet, protože nebýt internetu velmi těžko bych vůbec nějaké další lidi nacházel. Takže to přeskočíme o dva roky později, když mi bylo 18 a protože jsem přece jenom z Husákových dětí, tak v 18 jsem se poprvé dostal k internetu, což je pro dnešní mládež naprosto nepředstavitelné a na internetu jsem teda v té době našel jednak, to že na internetu jsou jasně vyprofilované rodnověrské skupiny ale v české republice o tom nebylo slechu až jedno dne bylo to na podzim roku 2000 tuším, no bylo mi 18 takže 2000, našel na jednom internetovém fóru našel zmínku o tom, že skupina lidí založila sdružení rodná víra, našel jsem tedy i kontakt na ty lidi takže asi měsíc po založení tohoto sdružení jsem se sním zkontaktoval a ještě tedy na konci listopadu nebo začátku prosince téhož roku jsem tedy přijel do Prahy se s nimi setkal a od té doby jsem s Rodnou vírou

Já: A to byl jaký rod, nebo..?

Vítoslav: No rok 2000 ...

Já: Rod, rod Jarovíta, nebo..?

Vítoslav: No, poprvé to už ty rody nezávisle existovali před tím. Ale to už nebyla žádná... Neměl jsem žádnou možnost se o nich dozvědět samozřejmě. To už existoval rod Jarovíta tuším někdy od roku 96 nebo tak nějak. O něco málo později vznikala nejdříve skupina Radhošť a později se změnila na rod Mokoše a právě na podzim roku 2000 se oba dva rody spojili, že založili Rodnou víru. Takže ... A o tom jsem se dozvěděl asi o měsíc po té. Takže to už bylo jako takové post rodové období.

Já. Dobře ....

Já: Další otázka je jak často se setkáváš se členy rodné víry? Třeba se navštěvujete nebo...?

Vítoslav: No, tak samozřejmě, protože nejsme všichni z jednoho města takže ty kontakty nejsou se všemi členy tak časté. Nejčastěji v největším počtu se samozřejmě scházíme na svátcích, které jsou osmkrát do roka. Mimo to zvláště, když jsme z jednoho města nebo bydlíme blízko, tak se v tom mezi období, chodíme na návštěvy k sobě, jezdíme na výlety, zajdeme do hospody, prostě běžný lidský kontakt není to nějak organizované, že bychom třeba jako prostě já nevím, každou neděli v osm hodin se scházeli na nějakým společným nevím čem prostě úplně normálně jako se přátelé spolu domlouvají, že se spolu navštíví nebo spolu někam zajdou, tak prostě stejným způsobem to funguje i mezi námi takže .. i proto, že to nemá žádnou pevnou periodicitu, tak to bývá různě někdy se vidíme každý týden někdy někdy prostě za 14 dnů, někdy, když mají lidi moc práce prostě není příležitost tak jednou do měsíce ale většinou alespoň jednou do měsíce.

Já: Dobře ...

Já: Třeba provádíš kromě společných obřadů i nějaké běžné obřady během dne?

Vítoslav: Hmmm.. Nikoliv Pravidelně

Já. Takže jednou za čas?

Vítoslav: Jednou za čas, když prostě cítím potřebu. Většinou tak, že se obracím k vlastním předkům. Ale jsou to většinou více méně věci mého osobního života, když potřebuji cítím potřebu, že nějak posilu nevím si v nějaké životní situaci rady nebo z nějakého jiného důvodu cítím potřebu, že cítím, že potřebuji něco víc než jsou jen moje vlastní síly. Ale není to tak, že bych měl nějaké rituály, že bych ráno vstal a

padnul prostě čelem směrem k slunci nebo já nevím co ... takhle žiju úplně běžným každodenním životem jako, kterýkoli jiný člověk.

Já: A jak se tedy obracíš k těm předkům?

Vítoslav: nemám na to žádný oltář prostě na ně začnu myslet, můžu, když mám z čeho ulít, můžu ulít do kalíšku medovinu nebo takovýmdle způsobem, v podstatě je to celé improvizace.

Já: Dobře... Věříš, že pomocí obřadu dokážeš nějak ovlivnit přírodu?

Vítoslav: Já spíše věřím v to, že velmi dokáže ovlivnit obřady. Já si nemyslím, že ty obřady děláme kvůli tomu, abychom tu přírodu nějak ovlivňovali, naopak, já ty obřady vnímám, jako něco čím my samy ukazujeme přírodě i těm přírodním silám, že je nepokládáme za samozřejmost a, že je respektujeme a že oni jsou ty, které ovlivňují nás a to velmi zásadním způsobem. Nikoliv, že my máme ovlivňovat je, takhle to vnímám já.

Já: Takže děláte třeba obřady venku tak nemáte třeba problémy s ostatními lidmi? Když vás někdo třeba vidí nebo ...

Vítoslav: Nikdy takový problém v podstatě nenastal. Tak my ty obřady většinou, bylo sice pár výjimek, neděláme někde uprostřed města na ulici, děláme je v přírodě, kde většinou nějaké velké davy nechodí jen nějakí koulemdoucí. Ti kolemjdoucí buď projdou bez povšimnutí, nebo se nám prostě i stalo, že čas od času se nám stává, že ten kolemjdoucí se začne zajímat co se to vlastně děje a byli i takový kolemjdoucí, kteří se k nám připojil.

Já. Takže kdokoliv se může připojit?

Vítoslav: Ano, samozřejmě, vyhnat hosta to by byl jeden z nejhorsích prohřešků kterého se Slovan může dopustit.

Já. A jak takový obřad třeba probíhá?

Vítoslav: No, většinou to není nic zvlášť složitého, to znamená, že sejdeme teda na tom obřadišti jsou obřadiště, které jsou ... nebo takhle, jsou svátky, které provádíme už dlouhodobě na jednom obřadišti třeba jako slavnosti Mokoše na obřadišti v Mokošíně, kde je postavená socha Mokoše, kde spolupracujeme s tou obcí. Jsou potom svátky, kde

ta místa střídáme různě podle potřeby nebo aktuální situace, většinou se na tom místě sejdem, většinou to probíhá tak, že utvoříme kruh je dej žrec a není to tak, že by byl jeden stanovený žrec na všechny svátky ale buď jsou žercové, kteří tradičně dělají obřady při jednom svátku, nebo se můžeme střídat, není to prostě nějaká pevně daná funkce. Ten tedy ten obřad vede a může mít své pomocníky. Většinou si tedy stoupneme do kruhu. Proběhne nějaká řeč toho žerce, nějaká modlitba, jsou prostě položeny obětiny tomu božstvu nebo tomu bohu, kterému je ten obřad určen, potom obvykle koluje okřín čili nádoba s medovinou, kdy takhle po tom kruhu každý pronese nějaký tedy přípitek tomu božstvu, které prostě slavíme při tom svátku.

Já: A tu medovinu třeba kupujete třeba někde u nějakého domácího výrobce nebo...?

Vítoslav: Když se podaří tak samozřejmě. Někdy se podaří, že seženeme medovinu od domácího výrobce Někdy prostě se to nepodaří takže prostě použijeme běžně koupenou medovinu v obchodě. Není to prostě žádné pravidlo. Ale samozřejmě ta od domácího prodejce ta medovina je vždycky lepší. Když ta možnost je samozřejmě ji upřednostníme

Já: Z jakých zdrojů čerpáte při rekonstrukci obřadů?

Vítoslav: Snažíme se tedy, jako Rodná víra čerpat ze zdrojů, které jsou vědecky ověřené. Čili, rozhodně se distancujeme od různých plagiátů, mystifikací jako je Velesova kniha jako jsou tzv. Slavěnoárijské vědy jako jsou kupříkladu české rukopisy i když tam toho pohanského moc není. Takže snažíme se využívat skutečně ty prameny, u kterých se odborná obec shoduje. Takže tedy jsou autentické a samozřejmě čerpáme i z odborné literatury, která o nich pojednává, protože samozřejmě Slovanské náboženství je náboženství rekonstruované nedoložilo se kontinuálně čili jsme na ty prameny různého druhu i samozřejmě i na jejich odborné zpracování a také na jejich populárně naučné zpracování odkázání. Z toho tedy vycházíme ale samozřejmě ani to, protože ty prameny jsou v kuse nejsou úplné to by nestačilo na to abychom mohli prakticky tu obřadní činnost provádět. Čili to co se dochovalo. Pokud je to smysluplné to samozřejmě použijeme a zahrneme ale je spousta prázdných míst, které samy musíme doplňovat. A to buď inspirací u ostatních indoevropských etnik nebo prostě i pomocí vlastní intuice, prostě pomocí toho co se uložilo ve folkloru. Čili těch inspiračních zdrojů je velké množství a mezery se snažíme zaplnit tímto způsobem aby to jako celek

dávalo smysl. Nesnažíme se to mixovat prostě nějakými cizími kulturními importy nebo nějakými novodobými smyšlenkami nebo podobně. Chceme tu rekonstrukci udělat tak aby nikoliv aby to byla nikoliv abychom tvrdili, že to je přesná rekonstrukce toho jak se to dělalo v předkřesťanské době ale s tím aby byl zachován duch a smysl těch svátků a aby to zároveň dávalo i smysl pro nás jako pro novodobé lidi.

Já: A jakou roli pro tebe hraje mýtus?

Vítoslav: To je samozřejmě mimořádně komplikovaná otázka a lhal bych kdybych tvrdil, že na každou otázku znám odpověď. Já o tom doposud přemýšlím, nejsem o tom ... nejsem si úplně jistý. Čili samozřejmě, že ty mýty neberu doslovně to samozřejmě nelze mýty jsou pro mě příběhy, které jsou spíše obrazy nějakých dějů z počátku prostě světa, když to tak řeknu. Druhá věc je, taková, že slovanské mýty se v celistvosti nedochovali a i ty se musí rekonstruovat což je samo o sobě velice komplikovaná záležitost. Ale pro mě to jsou obrazy, pro mě to jsou metafory, které vyjadřují nějaké příběhy, které, které nejsou ani tak proto, že by jsme se jimi měli striktně řídit nebo bychom se jim měli doslova věřit ale, které spíš mohou poskytovat inspiraci, které dávají nějaký vzor určitého chování nebo určitého jednání, určitých postojů, třeba společenské struktury což jako zase neznamená, že bychom byli nějak povinováni se toho nějak držet ale určitě se vyplatí o tom přemýšlet.

Já: Používáte při obřadech nějaké speciální oblečení? Popřípadě, kde berete inspiraci?

Vítoslav: Je to samozřejmě, je to tak půl na půl. Není to povinné pro nikoho, každý může přijít na obřad v tom v čem sám uzná za vhodné ale dejme tomu tak polovina z nás chodí dobrovolně a rádi chodí ve zvláštních oděvech abych tak řekl. Ty oděvy kterým my říkáme, že to jsou slovanské kroje ale samozřejmě i archeolog i etnograf by mnohdy nad tím kroutil hlavou, protože nejsme living historik nemáme na to žádné, nedržíme se přesných dobových vzorů. Víceméně, každý kdo chce mít ten oděv tak si ho udělá a sestaví sám podle toho jak sám uzná za vhodné, často je to prostě mix prvků z různých dob včetně prostě prvku lidového kroje. A je to skutečně na každém jak si ten oděv sám sestaví tak aby se v něm cítil dobře a aby se mu líbil.

Já. A třeba z jakýho materiálu vybíráte?

Vítoslav: Co kdo sežene. Někdo má len, někdo sežene i konopí, někdo má obyčejnou bavlnu to je prostě na každém. Ale samozřejmě, že snaha je taková aby ale alespoň ty

oděvy nějak přibližně se nesli v nějaké slovanské tradici. Samozřejmě, že nějaký kosmonautský kostým .... Kostým kosmonautského skafandru to nebude, takže ...

Já: A nosíte jen na ty obřady nebo je třeba nosíš i doma, někdy?

Vítoslav: No doma je nenosím, protože to bych si velice brzy obnosil a zase chci aby mi to chvilku vydrželo většinou, většinou jenom na obřady.

Já: Dobře, a jak na vás reaguje okolí?

Vítoslav: Většinou nijak

Já: Nijak?

Vítoslav: Protože lidi jsou většinou takový, že se snaží tvářit, že když nás vidí, že nás nevidí aby se náhodou nevím, do něčeho nenamočili. Čili reakce okolí je většinou nulová občas pozitivní jak už jsem mluvil o těch kolemjdoucích, kteří se i přidali. Můžu zmínit opět obec Mokošín, která s náma spolupracuje například i právě při organizaci Mokošínových slavností a taktéž, při vynášení Morany a obyvatelé té obce se i těch akcí rádi zúčastní včetně místní paní starostky, takže tam to přijetí musím tedy říci bylo velmi pozitivní ale většinou ta reakce je velmi slabá nebo žádná což znamená, že reálně se ani nesetkáváme s negativní reakcí.

Já: A jak jste se třeba seznámili s tou paní starostkou?

Vítoslav: Tak to jsme se seznámili ještě s jejím předchůdcem tedy a to nás paní současná paní starostka spíše zdědila. No bylo to takové, taky no, že když jsme začali v tom Mokošíně ten svátek dělat poprvé, tak jsme se právě báli toho negativního přijetí, takže asi první dva roky jsme ho tam dělali jakoby na černo respektive bez vědomí obce ale... zhruba asi po těch dvou letech se nám podařilo prostě zkontaktovat nebo oni se o nás samozřejmě dozvěděli a samy byli zvědavý co jsme vlastně zač takže se nám takhle oboustranně podařilo zkontaktovat takhle s tím bývalým starostou se kterým jsme se setkali a pak jsme se seznámili i s majitelem toho pozemku, kde vlastně obřad děláme, který je taktéž vstřícný a pak jsme se vlastně domluvili, že tam umístíme tu sochu a spolupráce od té doby pokračuje k naší velké spokojenosti, takže tam plánujeme i takovou naukovou stezku.

Já: A tu sochu jste platili ze svých zdrojů?

Vítoslav: Tu jsme zaplatili ze svých zdrojů tu instalaci, částečně jsme tu sochu vytvářeli i vlastníma rukama ale třeba, když bylo potřeba tu sochu zrekonstruovat tak to už nám obec a především pan Vápeník majitel toho pozemku velmi pomohl i tedy na své náklady.

Já: A ty jsi říkal, že pocházíš z katolický rodiny, takže jezdíš na Vánoce domů a slavíš jakoby Vánoce?

Vítoslav: Upřesnil bych to. Moje přímá rodina tedy rodiče, jsou ateisté čili já jezdím slavit ateistické Vánoce v ateistické rodinně. Generace mých prarodičů byli katolíci respektive moje babička, která stále žije je silná katolička dodnes, ale, co se týče jako mých rodičů a mých sourozenců, tak to jsou ateisté, takže jezdím samozřejmě na štědrý večer k nim abychom se prostě sešli ale probíhá prostě ateisticky.

Já: Dobře, tak děkuji za rozhovor

Vítoslav: No není zač.